

Svalebladet

Temannummer om miljø

Klimabomben tikker stadig
Klima og udviklingsbistand
Fair Trade handler også om miljø
Virkelighedens Waterworld

SvaleBladet #09

Redaktion: Thomas Rugård Poulsen, Owen Beuchet, Jannie Møller Hartley, Sanne Dahlbom

Layout og grafisk design: Sébastien Gaye (www.boogie-bag.com)

Tryk: SvendborgTryk

Blandede kilder

Produktion og tryk på miljøvenligt papir og med miljøvenlige farver. Udgivet af U-landsforeningen Svalerne.

Ansvarhavende redaktører: Hulda Bæk Hansen og Sanne Dahlbom

Forsidefoto: Gilles Saussier

Udgivet af U-landsforeningen Svalerne

Trykkeår: 2009

Tak til Owen Beuchet for hans hjælp i layout-processen, samt til Gilles Saussier og Peter Hartley for deres billeder.

Også tak til øvrige bidragydere for artikler og fotos til bladet.

Alle artikler i bladet er udelukkende udtryk for skribenternes egne holdninger

Gilles Saussiers fotografier stammer fra hans bog "Living in the fringe"* ("At leve i udkanten"); en fotografisk dokumentarisk bog, som blev skabt over en 4-årig periode i 1990'erne, i udkantsområder i Bangladesh, hvor oversvømmelser rammer de fattigste hårdt. Foto-projektet fokuserer på ældre folks ansigter og fortællinger.

*142 sider. Engelsk. Ed. Figura: 1998. ISBN:2951266502

Jamuna Chars

Chars er midlertidige banker skabt af opskyllet sand og mudder fra floder. Mere end 4 millioner mennesker bor på disse *chars* - halvdelen af disse alene ved Brahmaputra-jamuna sammenløbet. Hvor stabil en *char* er, afhænger af flodens luner: En *char* kan nemlig blive skyllet væk i løbet af en enkelt dag eller forblive stabil i årevis. Menneskene som bor på en *char* har udviklet en ekstraordinær evne til at tilpasse sig de farlige og smukke omgivelser, som giver dem nogle livsbetingelser, der - for de fattigste folk - trods alt er bedre end på fastlandet.

Indhold	Forord	3
	Klimabomben tikker stadig	4
	Genbrug gavner	4
	Klima og udviklingsbistand	6
	Tre hurtige til miljøminister Connie Hedegaard	8
	Fair Trade handler også om miljø	10
	Samtale om sprøjtegifte og spildevand	14
	Virkelighedens Waterworld	16
	Bæredygtige byer	18
	Den blå revolution - i syd og nord	22
	Alger på Lolland kan hjælpe Bangladesh	24
	Klimaforandringerne handler om menneskerettigheder	26
	Tre hurtige til udviklingsminister Ulla Tørnæs	28
	Kunsten at forene lokale realiteter og globale spørgsmål	30
	Det globale dilemma	32

Gilles Saussier

Kom ind i kampen, kære læser

MILJØ - og i særdeleshed klima - er i denne tid på alles læber. Og med god grund. For klimaændringerne eskaleres og er blevet stadig mere synlige. Man skal derfor både lukke øjne og ører for at kunne sige, at problemet ikke eksisterer.

Der er god grund til det udbredte fokus på miljøet. Vi rammes alle af de menneskeskabte klimaændringer - men særlig hårdt rammes verdens fattigste i u-landene. Vil man skabe øget velfærd for hele Jordens befolkning, uden at der opbygges globale miljøproblemer som en uønsket sideeffekt, bør man gå styrende og målrettet ind fra politisk hold. Men vi har alle medansvar for at beskytte miljøet. Hver enkel husstand kan gøre en forskel. Vi kan kæmpe miljøkampen på mange niveauer - hver for sig og sammen.

I dette nummer af SvaleBladet kan du læse om flere aspekter ved miljø- og klimaproblematikken - både lokalt og globalt. Læs bl.a. om drivhuseffektens historie, om koblingen mellem klima og udviklingsbistand, om intelligente løsninger på klimaforandringernes mange udfordringer og meget mere.

God læselyst! Vi håber, at bladet giver stof til eftertanke og inspiration.

Med venlig hilsen,

Hulda Bæk Hansen (koordinator) & Sanne Dahlbom (informationsmedarbejder)

Klimabomben tikker stadig

Indsats mod klimaforandringer forsinket i flere årtier...

DEN GLOBALE opvarmning som følge af drivhuseffekten og menneskets udledning af CO₂ betragtes i dag som en realitet af videnskaben. Spørgsmålet er stadig, hvor meget temperaturen stiger i den kommende tid, men en ting er sikkert: jo længere tid vi venter med at gøre noget, jo mere vil temperaturen - med forsinket virkning - stige. Dette får vidtgående konsekvenser for naturen og jordens befolkning - ikke mindst for de fattigste i ulandene, men måske nærmer vi os også mere og mere et såkaldt tipping point, hvor temperaturstigningerne går amok med katastrofale konsekvenser for menneskeheden til følge. Risikoen er til stede. Derfor må vi gøre noget og demontere denne tidsindstillede klimabombe, inden det er for sent. Uret tikker...

Vi kunne dog have reageret langt tidligere, hvis vi ikke var blevet 15-20 år forsinkede pga. politisk polemik om sagen. Dette behandler bogen *Global Feber - Kampen om Klimaet* af Lars Dahlager og Michael Rothenborg udgivet af Politiken. Bogen kan varmt anbefales, og kan købes ved at følge dette link:

[http://plus.politiken.dk/BOeGER/Faglitteratur/Global_feber__kampen_om_klimaet\(836\).aspx](http://plus.politiken.dk/BOeGER/Faglitteratur/Global_feber__kampen_om_klimaet(836).aspx)

SvaleBladet bringer i dette temanummer de historiske facts omkring erkendelsen af den menneskeskabte globale opvarmning, og hvorfor vi ikke indtil nu har reageret synderligt i forhold til truslen.

Genbrug gavner

Af Sanne Dahlbom, informationsmedarbejder i U-landsforeningen Svalerne

DA MAN var barn, var det lidt af en nitte at være yngste barn i flokken og dømt til at gå i ældre søskendes aflagte tøj. Det var bestemt ikke cool, når man drømte om, at tøjet skulle være knitrende nyt fra butikken. I dag er min holdning en helt anden - jeg elsker at pløje mig grundigt igennem det ene tøjstativ efter det andet på loppemarkeder og i genbrugsbutikker i håb om at gøre et godt fund. Jeg går ikke længere i brugt tøj, fordi der ikke er råd til andet, men fordi jeg har lyst til det. Faktisk er de fleste ting i mit hjem fundet på loppemarkeder. Flotte kaffedåser, antikke møbler, globus, spejle, bøger - og som sidste skud på stammen: en gyngestol for den nette sum af 75 kr. Det er blevet en hel

sport for mig at gå på loppemarkeder og finde unikke brugte ting til billige penge. Og jeg shopper genbrugsguld med god samvittighed, for mit forbrug af genbrug gavner på flere måder - genbrug er en miljørigtig måde at omgås vore ressourcer på og genbrug hjælper verdens fattige.

“Vi lever mere end nogensinde i et samfund karakteriseret ved ‘brug-og-smid-væk’-mentalitet...”

Vi lever mere end nogensinde i et samfund karakteriseret ved 'brug-og-smid-væk'-mentalitet. I dag udskifter vi TV, computer, mobiltelefon, møbler,

køkkengrej, generelt inventar, og ikke mindst klædeskabets indhold med en grotesk frekvens. Et kig i det konstant fyldte storskraldsrum i min boligforening på en hvilken som helst ugedag illustrerer dette til fulde. Desværre bliver der i vores rige samfund kasseret mange ting, som egentlig ikke fejler noget og som sagtens kan genbruges. Ligeledes koster det masser af private og statslige kroner at sortere, håndtere og bortskaffe "affald", og gøres det forkert, er det rent resourcespild og måske ligefrem miljøbelastende. Heldigvis har mange

men-

Årstalsboksene fordelt henover hele bladet sætter fokus på nøglebegivenheder i menneskets bevidsthed om klimaet. Den historiske gennemgang bygger på bogen *Global Feber – Kampen om Klimaet*

1896

Drivhuseffekten bliver første gang forsøgt beregnet af den senere nobelpristager i kemi, svenskeren Svante Arrhenius. Han beregner, at en fordobling af CO₂-koncentrationen i atmosfæren vil få gennemsnitstemperaturen på kloden til at stige 5-6 grader. I 1908 mente han - på baggrund af den kraftigt stigende afbrænding af kul - at dette ville ske omkring 2100. Det er stort set samme tal, man i dag regner med, og også de fleste andre af Svante Arrhenius hovedkonklusioner er forbløffende tæt på nutidens videnskabelige konsensus. Den øgede temperatur blev opfattet som positiv, da risikoen for en ny istid hermed mindskes, samtidig med at man formodede, at det ville give anledning til øget plantevækst.

1940

Da den tyske besættelsesmagt her i landet under 2. verdenskrig nedlægger forbud mod vejrudsigt, beslutter forskerne på Danmarks Meteorologiske Institut sig til at kigge på vejret på længere sigt og kan efter krigen påvise, at der i perioden fra 1910 til 1940 var en gennemsnitlig temperaturstigning på 0,33 grader.

Stigningen er især tydelig på den nordlige halvkugle, og resultaterne diskuteres internationalt. De fleste forskere troede ikke på, at mennesket kunne påvirke Jordens balance, og regnede derfor med, at der blot var tale om et naturligt temperaturudsving, men under alle omstændigheder blev temperaturstigningen overvejende opfattet som noget positivt.

nesker fået øjnene op for genbrugstanken, hvor man giver sine aflagte ting til velgørende organisationer, og på den måde gør godt for både miljøet og verdens fattigste.

U-landsforeningen Svalerne støtter lokale hjælpeorganisationer i Bangladesh og Indien med projekter og aktiviteter, der skal styrke de fattige i området til selv at kæmpe sig ud af fattigdom og undertrykkelse. Målgruppen er de mest fattige og undertrykte grupper, især kvinder, kasteløse, stammefolk og jordløse. De økonomiske midler til

Svalernes arbejde tjenes hovedsageligt ind via loppemarkeder og genbrugsbutikker i Danmark - og desuden fra import og salg af Fair

Trade varer. Når du giver tøj og ting til Svalernes genbrugsbutikker i stedet for at smide det ud, eller når du handler i butikkerne, gør du dermed godt på hele tre måder: genbrug er ressourcebesparende og godt for miljøet, genbrug sikrer en masse mennesker i Danmark godt og billigt tøj, og genbrug hjælper fattige i Bangladesh og Indien.

Genbrug er også godt for pengepungen. Her i denne tid med finanskrisen er der for mange grund til at spare, hvor der spares kan. Der er i særdeleshed én tid på året, hvor pengepungen presses til det yderste - julemåneden. Her lokker glinsende reklamer med et væld af julegave-idéer. Julen er højtid for overforbrug - december er statistisk set den tid på året, hvor folk bruger allerflest penge. Og pakkerne under træet bliver dyrere for hvert år. Jeg ønsker ikke her som sådan at kritisere samfundets løbskløbne forbrugerisme, men blot opfordre til, at man, når den gamle, men stadig brugbare stavblender, mo-

biltelefon, kaffekande eller lignende skal vige pladsen for årets julegave, giver den til genbrugsbutikker i stedet for at smide den ud. Og helt alternativt er der jo også den mulighed at give genbrugsgaver - så kan gaven ganske vist ikke byttes, men i værste fald, hvis ikke den falder i god smag, kan man jo levere den tilbage til genbrugsbutikken. Så shop amok i genbrug - på den måde har man også givet en gave til verdens fattigste.

Se www.svalerne.dk for at finde Svalernes loppemarked og genbrugsbutikker i nærheden af, hvor du bor. Svalernes loppemarked på Nattergallevej i København afhenter loppemarkedseffekter. Ring på telefon 38 86 47 78 alle hverdage ml. kl. 10-14 for at lave en aftale.

Klima og udviklingsbistand: Nye veje - eller mere af det samme?

Klimaforandringer sætter en helt ny dagsorden for de afrikanske lande, men der er en reel fare for, at den internationale bistand blot ender med at forstærke eksisterende uligheder.

*Af Mikkel Funder og Jacob Fjalland, projektforskere,
Dansk Institut for Internationale Studier*

OTTE ÅR inde i det nye årtusinde står de afrikanske lande over for en opgave af dimensioner: Ikke blot skal de forsøge at skabe økonomisk udvikling og bekæmpe fattigdom; de skal nu også tage livtag med de klimaforandringer, som truer med at ramme store dele af netop Afrika særlig hårdt. Hvordan skal dette gribes an, og hvordan bør den danske og internationale bistand støtte denne dobbelte udfordring? Dette emne debatteres i øjeblikket flittigt i internationale bistandskredse, og er et uundgåeligt emne på dagsordenen for den Afrika-kommission, som regeringen har nedsat til at diskutere fremtidens bistand til de afrikanske lande.

Midt i alle de gode hensigter er der imidlertid grund til at være opmærksom på faren for, at den danske og internationale bistand til klima-arbejdet i Afrika får alvorlige utilsigtede konsekvenser for de afrikanske landes økonomier og befolkninger. Hvis vi ikke tænker os godt om, kan klimabistanden til Afrika meget let dreje over i en retning, hvor den ikke støtter en positiv langsigtet udvikling, men i stedet ender med at videreføre og endda forstærke de gamle skæve mønstre mellem nord og syd, og rig og fattig.

Den første af disse utilsigtede konsekvenser kan blive, at klimabistand-

en kommer til at begrænse de fattige afrikanske landes muligheder for at udvikle eller videreudvikle effektive og miljøvenlige teknologier. I den senere tid har mange vestlige donorer overvejende fokuseret på nødvendigheden af at hjælpe de afrikanske lande med at tilpasse sig klimaforandringerne ved fx at introducere tørke-resistente

“Derimod har der været langt mindre fokus på også at hjælpe de afrikanske lande med at forebygge CO2-udslip”

afgrøder eller bygge veje, som kan modstå oversvømmelser. Derimod har der været langt mindre fokus på også at hjælpe de afrikanske lande med at forebygge CO2-udslip gennem eksempelvis renere teknologier eller mere effektiv energi-udnyttelse. Et af argumenterne for denne tilgang har været, at begrænsning af CO2-udslip først og fremmest er en sag for det rige Nord, som står bag størstedelen af udledningerne. Umiddelbart er dette en sympatisk holdning, som også deles af mange afrikanske stater, der forståeligt nok finder det urimeligt, at deres økonomiske udvikling skulle begrænses af et klima-problem, de ikke selv har skabt. Men problemet opstår, hvis disse argumenter ender med at betyde, at forebyggelse af klimaforandringer kun

bliver noget man foretager sig i de rige lande i nord eller i de hurtigt voksende økonomier i Asien. Dermed risikerer vi, at de fattige afrikanske lande fastholdes i udelukkende at tilpasse sig, mens resten af verden haster fremad mod mere klimavenlige og samfund-økonomisk effektive produktionsmønstre. At dette allerede er ved at ske understreges af, at Afrika syd for Sahara pt kun tegner sig for 1,4 % af de godt 3900 projekter som planlægges under Kyoto-protokollens særlige mekanisme for udviklingslande (den såkaldte Clean Development Mechanism). Dermed går de afrikanske lande potentielt glip af de betydelige samfundsøkonomiske besparelser, der ligger i eksempelvis mere effektiv energiproduktion og -udnyt-

telse, ligesom de ikke får chancen for at indgå som innovatører af klimavenlige teknologier på lige fod med det rige nord. Frem for kun at hjælpe de afrikanske lande med at tilpasse sig klimaforandringerne, bør vi altså også støtte dem i videreudvikling og opbygning af kapacitet inden for mere klimavenlig produktion og samfundsudvikling.

Den anden fare for, at bistanden til Afrikas klima-arbejde får utilsigtede negative konsekvenser, skal findes i den historiske tendens til at uovervejede miljø-tiltag på internationalt og nationalt niveau ender som et problem for de fattige, der skal leve med konsekvenserne i det daglige. At dette også er aktuelt indenfor klima-området ses eksempelvis i udviklingen af majs og andre afgrøder som biobrændsel. Den øgede globale efterspørgsel på disse afgrøder har medvirket til stigende fødevarerpriser også i Afrika med alvorlige følger for især de fattigste og jordløse. Samtidig er man i flere afrikanske lande nu selv i gang med at rydde større landområder til produktion af biobrændsel med potentielt skadelige lokale virkninger for både

miljøet og de fattige, som lever i disse områder. Eksemplet med biobrændsel betyder ikke, at vi skal se bort fra disse og andre muligheder for at skabe alternative energikilder. Men det viser med al tydelighed, at der er brug for at støtte tiltag i de afrikanske lande, som ikke blot er klimavenlige, men som også bidrager direkte til at nedbringe fattigdom frem for at fastholde eller ligefrem øge den.

“Et vigtigt skridt på vejen vil være at fokusere vores bistand på at opbygge lokal kapacitet...”

Hvis vi vil undgå, at vores bistand til Afrika blot ender med at videreføre eksisterende uligheder, må vi tænke ud over de sædvanlige små-justeringer i bistandens målsætninger og udformning. Med klimaforandringerne står vi over for en grundlæggende ændring af vilkårene for at skabe økonomisk vækst i de afrikanske lande, og vores bistand må reflektere dette. Et vigtigt skridt på vejen vil være at fokusere vores bistand på at opbygge lokal kapacitet til at samtænke tilpasning til klimaændringerne med en forebyggelse af CO₂-udslip, som på én gang bidrager til reel fattigdomsreduktion og langsigtet økonomisk vækst. Kun hvis vi sikrer, at de afrikanske lande har kapacitet til at indgå i ligeværdig konkurrence og samarbejde med regeringer og virksomheder i nord, kan der findes varige løsninger på deres dobbelte udfordring omkring fattigdom og klima.

Den gode nyhed er så, at der allerede eksisterer en række teknologier og modeller for at støtte en sådan proces inden for eksempelvis landsbrugsproduktion, skovforvaltning og udvidelse af effek-

1958

Videnskabsmænd observerer, at havenes optag af CO₂ slet ikke kan følge med stigningen i de mængder, der udledes, og man begynder at lave mere realistiske beregninger af drivhuseffekten, hvor industriproduktionen ikke bare stiger jævnt, men som en eksponentiel kurve.

1983

Klimaforskere påviser, at ikke kun CO₂, men også andre drivhusgasser - som den kraftige metan - bidrager til global opvarmning. Sammenlagt udleder verden hver dag dobbelt så meget drivhusgas, som man hidtil havde indregnet i klimamodellerne. Indtil da er drivhuseffekten kun blevet diskuteret blandt miljønørder, men nu kommer der for alvor fokus på problemet.

1985

Den svenske pioner inden for området Bert Bolin er hovedmanden bag den første advarsel om klimaforandringer fra et samlet forsker-team udarbejdet ved et møde i World Meteorological Organization i Østrig: “De stigende koncentrationer af drivhusgasser ventes at forårsage en signifikant opvarmning af det globale klima i det næste århundrede”. Ekspertterne tilføjer, at det haster med at handle, hvis klimaforandringerne skal begrænses.

tiv energiforsyning, som med den rette tilgang kan bidrage til en såvel fattigdomsorienteret som klimavenlig økonomisk udvikling. Udfordringen frem til klimatopmødet i København i 2009 og derefter bliver derfor at skabe politisk og økonomisk interesse for disse muligheder blandt afrikanske politikere og borgere samt hos bistandsorganisationerne og i det private erhvervsliv.

Artiklen blev første gang bragt i Politiken d. 17. september 2008.

Gilles Saussier

Quizz

Citater om drivhuseffekten
gæt hvem der står bag følgende citater:

“ KLIMAFORANDRINGER kan vise sig at være mindre end forudset. Men de kan i lige så høj grad vise sig at ske hurtigere, end modellerne antyder. Skulle det ske, ville det være **dobbelt katastrofalt**, hvis vi ikke tager udfordringen op **nu** ”

“ DOMMEDAGSTEORIER skifter med vejret. Drivhuseffekten bliver ofte brugt til politiske formål, som om den er en veletableret videnskabelig kendsgerning. **Det er den ikke** ”

“ TÆNK dig, at du har et sygt barn, og feberen stiger. Hvis 98 ud af 100 læger siger, at dit barn har brug for **øjeblikkelig behandling** – og 2 siger, at barnet har det fint. **Hvem vil du så lytte til?** ”

1) Den konservative britiske premierminister Margaret Thatcher i 1990, 2) Anders Fogh Rasmussen, politisk ordfører for Venstre i 1998, 3) Arnold Schwarzenegger, republikansk guvernør i Californien.

Tre hurtige til miljøminister Connie Hedegaard

Hvad ser du som den største miljøtrussel for verdens fattigste lande?

Der er ingen tvivl om, at klimaforandringerne er en stor trussel for de fattigste lande i verden. På mange måder bliver deres hverdag ændret, når regnen kommer uregelmæssigt eller slet ikke kommer. Jeg besøgte i august Mali, Burkina Faso og Ghana, og der var det helt tydeligt, hvordan klimaforandringerne påvirkede befolkningerne. Normalt har befolkningen i Nordmali holdt kvæg og geder, mens

befolkningen i syd har været agerbrugere og dyrket jorden. Men ørkenen spreder sig fra nord, og

“Der er ingen tvivl om, at klimaforandringerne er en stor trussel for de fattigste lande i verden”

som sandet rykker længere frem, drives husdyrene længere mod syd og ind over den jord, landmændene plejer at dyrke. Det giver selvsagt konflikter. Det bliver både svær-

ere at drive agerbrug og at holde dyr. Folk søger så mod byerne, men her er heller ikke store fremtidsperspektiver: Arbejdsløsheden er omkring 50 procent, og fattigdom er udbredt. Der er naturligvis også andre miljøproblemer i de fattigste lande, men klimaforandringerne er en overligger på disse: De forstærker så at sige de andre udfordringer. Derfor er det så vigtigt at fokusere på klimaet.

Gilles Sausier

Hvad håber du, at der kommer ud af Klimatopmødet i København?

192 lande besluttede på klimakonferencen på Bali i 2007, at København skulle være det sted, hvor klimaforhandlingerne skal ende i en ny løsning. Det arbejder jeg hårdt på også bliver til virkelighed. Og vel at mærke ikke en hvilken som helst aftale, men en bindende, ambitiøs global aftale. Den skal indeholde alle de vigtigste elementer i klimaforhandlingerne: Mål for reduktion af udledningen af drivhusgasser, for klimatilpasning - især i de fattigste lande, den skal indeholde klare svar på, hvor finansieringen skal komme fra og den skal sikre teknologioverførsel til de fattigste lande. Endelig skal den også indeholde en fælles vision mellem landene om, at vi både skal bekæmpe klimaforandringerne på mellemlangt og på lang sigt.

Haors-bassinerne

I den nordøstlige del af Bangladesh ligger Haors-bassinerne; en mosaik bestående af ca. 6000 sø-agtige formationer, som er forbundet med hinanden af de mange bifloder til Meghnafloden. Ved hver monsun oversvømmes dette område og former et kæmpe ferskt indlandshav, hvor byer bygget på naturlige dæmninger og høje terrasser bliver reduceret til små prikker i vandet. I seks måneder er skibe det eneste transportmiddel mellem landsbyerne og den omliggende verden.

Hvad gør du selv i det daglige for at skåne miljøet og afhjælpe klimaforandringer?

Jeg prøver selv at tænke bevidst i de valg, jeg tager som forbruger. Det gælder for eksempel om at se efter miljømærker på varer, om at købe fødevarer, der er produceret

“Hver især kan vi faktisk gøre ret meget, hvis bare vi er lidt mere opmærksomme”

lokalt og ikke fløjet ind fra Sydamerika. Jeg tager gerne cyklen, når det er muligt. Og så har vi derhjemme gjort en indsats for at gøre den snart 100 år gamle bolig mere

energieffektiv. For eksempel har vi lavet natsænkning på fyret og isoleret huset. Hver især kan vi faktisk gøre ret meget, hvis bare vi er lidt mere opmærksomme.

Fair Trade handler også om miljø

Af Jeanette Hyldal Vollmer

NÅR EN vare sælges som Fair Trade, handler det først og fremmest om, at de mennesker, som har produceret varen, er blevet betalt en rimelig pris for deres arbejde. Der tages i certificeringen af Fair Trade produkter selvfølgelig også hensyn til miljøet, både arbejdsmiljø og produktionens påvirkning af omgivelserne. At kræve, at alle led i produktionskæden af Fair Trade varer skal efterleve ideelle miljøstandarder er dog urealistisk. Fair Trade betyder derimod, at producenten skal hjælpes og uddannes til indenfor en overskuelig periode at kunne efterleve dem.

“At udnyttelsen af en ressource er bæredygtig betyder, at denne skal kunne fornys lige så hurtigt som den bruges, eller at produktionen af varen ikke efterlader varige spor på miljøet”

For nogen er det et regelmæssigt dilemma at skulle vælge mellem den økologiske kaffe og Fair Trade-kaffen på supermarkedets hylder. Hvorfor er den ikke bare begge dele? Én ting er, hvad der synes oplagt, når man står med indkøbskurven over armen, men når producenter i Lima skal godkendes til Fair Trade, kræver det nogle andre overvejelser, end hvis produktionen havde ligget på Læsø.

Naturressourcer

Meget få turister har forladt det afrikanske kontinent uden en træfigur i kufferten og i mange europæiske haver står møbler, lavet af træ fra en tropisk skov. Desværre er mange af de træer, som har måttet lade livet til fordel for en souvenirbutik eller parcelhushave, ikke blevet fældet på en bæredygtig vis, og verdenshandlen med eksotisk træ har haft alvorlige konsekvenser for mange tropiske træarter og

for skovenes udstrækning. At udnyttelsen af en ressource er bæredygtig betyder, at denne skal kunne fornys lige så hurtigt som den bruges, eller at produktionen af varen ikke efterlader varige spor på miljøet. En bæredygtig produktion kan man altså i princippet fortsætte i meget lang tid, uden at omgivelserne mærkes af det.

Når en vare skal godkendes til Fair Trade, er et vigtigt hensyn således, hvor råvarerne kommer fra. Derfor er kulørte giraffer produceret i det nordlige Zimbabwe skåret i Jacaranda træ. Det er en træ-art, der vokser hurtigt. Ofte er

Peter Hartley

det således end ikke nødvendigt at fælde hele træer, men man kan nøjes med at save grene af. Legetøj fra Gospel House Handicrafts på Sri Lanka er skåret i *Albizia falcataria*, bedre kendt som mirakeltræ. Miraklet består i den hastighed, hvormed træet gror. Det bruges som læhegn omkring teplantager, og Gospel House Handicrafts har en aftale med en sådan om, at de må bruge dens overskuds-træ.

Kemi og Arbejds miljø

I dele af verden hvor Kommunekemi ikke tager sig af kemikalieaffald, Arbejdstilsynet mangler og hvor spildevand ikke opsamles i kloaker og føres gennem rensningsanlæg, er forarbejdningen af råvarerne et lige så vigtigt trin i miljøovervejelserne som deres herkomst. Det er samtidig et trin, som i særlig grad kræver hjælp til uddannelse af producenterne fra importørernes side. Samarbejdet om at udvikle Fair Trade- produktet er særlig vigtig. Mthwakazi Arts i Zimbabwe laver figurer af bl.a. gamle

olietønder, hvor delene hamres i form og svejses sammen. Et væsentligt bidrag fra importøren, Huset ved Havet, har været danske hørbeværn, men mindst ligeså vigtigt for producenternes sundhed er, at de støttes i at indkøbe de rigtige elektroder til svejsningen.

Samarbejdet mellem Global Trade på Bornholm og Havilak Company i Ghana har fra 2008 fået et ekstra skub med det Danidastøttede B2B (Business to Business) program. Fokus er på produktudvikling, hvilket udover kvalitet og design selvfølgelig indebærer hensynet til miljøet. Udfordringerne i det vestafrikanske land ligger primært i sikring af forsvarlige arbejdsrutiner under arbejdet med farvningen, dvs. brug af handsker og uniform og at overskudsfarven håndteres forsvarligt frem for at ende i spildevandet. Samtidig arbejdes der på at øge brugen af naturfarver frem for syntetiske farver.

Genbrugsmaterialer

En sikker vej til reduktion af verdens råstof- og naturresourcerforbrug er at genbruge noget, som allerede er brugt en gang og nu smidt væk. Glas er en oplagt ressource i lande uden velfungerende pantsystem. I Ghana smelter kvinder glas om til perler til smykker, designet af danske Pernille Bülow. Længere sydpå i Zimbabwe omformes vinduesglas og vinflasker til nye flotte tallerkner og vinglas, der importeres og sælges af Huset ved Havet i Danmark. I Vietnam giver Mai Vietnamese Handicrafts aviser og reklamer nyt liv. Papiret bliver sirligt skåret, foldet og rullet og genopstår som bl.a. skåle, fade og bordskånere, hvoraf en del ender i danske stuer.

Skal Fair Trade ikke bare være økologisk?

Fair Trade-kunsthåndværk kommer nok aldrig til at bære det røde Ø, af den enkle grund at Ø'et refererer til en afgrødes dyrkningsform og derfor primært sættes på fødeva-

1987

Den skelsættende FN-rapport Vores Fælles Fremtid - "Brundtland-rapporten" - om bæredygtig udvikling udkommer. Den promoverer generelt et helhedssyn og en udvikling, der gavner både økonomien, sociale hensyn og miljøet – både nu og for fremtidige generationer. Hovedforfatteren - norske Gro Harlem Brundtland, senere socialdemokratisk statsminister - fremhæver, at "vi ved allerede nok til, at handling er berettiget", når det gælder trusler om klimaforandringer.

rer. Men en kurvs miljø-historie består jo af både dens råvarer og deres forarbejdning, og der er intet i vejen for, at de råvarer som indgår i kurvene kan være fremstillede under forhold, der kan certificeres som økologiske.

Mange mener, at Fair Trade-råvarer som kaffe, bananer og bomuld skal dyrkes økologisk og at småbønderne stærkt skal motiveres i den retning. Men omlægning til økologisk drift kræver tid, og det koster penge at blive økologisk certificeret. Dette sidste vil afskære de fattigste producenter fra Fair Trade-markedet. I mange tilfælde er problemet - grotesk nok - ikke eksisterende, da de fattigste bønder ikke har råd til pesticider og kunstgødning. Deres produkter kan altså sagtens være økologiske uden at de har mulighed for at bevise det.

Transport

Hvis miljøhensyn var vores største prioritet i alle valg, ville avokadoer og bomuldstøj være for mennesker fra sydligere himmelstrøg, mens vi her nordpå levede af kål og æbler, som vi selv dyrkede iført vore uldne klæder. Men sådan er verden ikke skruet sammen, og varer vil formodentligt altid blive flyttet kloden rundt mellem producent og forbruger. Problemet er de enorme afstande mellem disse, og transporten er derfor vigtig at indtænke i en vares miljøaftryk.

Derfor bliver Fair Trade-varer primært bragt til Danmark med skib. Dette har væsentligt færre implikationer for CO₂-regnskabet, end hvis de blev fløjet. Det er dog ikke kun transporten fra fjerne verdensdele og hertil, som kan være miljøbelastende. Det kan transporten indenfor landets grænser også være. Katalysatorer og partikelfiltre er desværre ikke udbredte i hele verden og forureningen fra en lastbil lastet med jute medfører en væsentligt større forurening end den tilsvarende transport af et læs halm i Danmark.

Udfordringerne omkring miljøhensyn i produktionen af varer fra u-lande er stadig rigelige (både når det drejer sig om de "almindelige" varer og de Fair Trade-certificerede). Nogle kan løses ved at insistere på at lade vandbaseret lak indgå i betalingen for træfigurer, for at sikre at producenten ikke tvinges til at indånde giftige dampe fra den billigere terpentinerbaserede lak. Andre problemer skal håndteres på et højere politisk plan, og det ligger formodentligt et stykke ude i fremtiden, før der er blyfri diesel i alle Asiens lastbiler. Så længe vi ønsker adgang til varer produceret udenfor lokalsamfundets grænser, har vi således mange alvorlige problemer at forholde os etisk og politisk til.

Videre læsning:

www.fairtrade.dk
www.pernillebulow.dk

www.husetvedhavet.dk
www.global-trade.dk

De fleste af varerne nævnt i artiklen kan findes her:
www.fairtradebutik.dk

1988

Det hidtil varmeste år nogensinde i den meteorologiske historie. Vejret går amok flere steder, og miljøorganisationer har succes med at komme frem med deres budskaber. Selv borgerlige regeringer reagerer med stor bekymring over for truslen fra klimaforandringerne.

FN opretter et videnskabeligt klimapanel - IPCC - som siden med jævne mellemrum udsender rapporter om klimaændringer. Der afholdes en verdenskonference om klimaet i Toronto. Her anbefales et usædvanligt ambitiøst slutdokument at "reducere CO₂-emissioner med omkring 20 procent af 1988-niveauet inden år 2005 som foreløbigt mål". Man vil ikke spille hasard med klodens fremtid, er begrundelsen for erklæringen, som Danmark og de fleste andre vestlige nationer tilslutter sig.

Klimaforsker James Hansen fra NASA udtaler i en senatshøring, at han er "99 procent sikker på, at drivhuseffekten er påvist, og den ændrer vores klima nu". Det skaber overskrifter i hele USA.

Olje- og kulindustrien begynder at hyre lobbyister og nedsætter tænketanke med det formål at sætte spørgsmålstegn ved, om det virkelig kan betale sig at bruge mange milliarder dollar på at bremse noget, der måske slet ikke eksisterer.

1990

Blandt andet under FN's anden store klimakonference i Genève går flere vestlige toppolitikere - som f.eks. den konservative danske miljøminister Per Stig Møller - ind for forsigtighedsprincippet, som lader tvivlen komme miljøet til gode, da risikoen ellers kan være katastrofal. Den konservative britiske premierminister Margaret Thatcher - "Jernladyen" - var faktisk en af de første, der kaldte den globale opvarmning for "klodens altoverskyggende udfordring".

I Danmark sørger den grønne side af Folketinget for, at Toronto-målene skrives ind i Energi 2000 - en klimaplan, som hyldes som verdens mest progressive af miljøorganisationerne.

Samtale om sprøjtegifte og spildevand

Journalisten og dokumentaristen Tom Heinemann producerer på stribe prisvindende dokumentarfilm om katastrofale miljø- og arbejdsforhold hos blandt andre danske firmaers underleverandører i Indien og Bangladesh. Medlem af Svalerne og journalist Jannie Møller Hartley har for nylig selv været i Bangladesh for at producere en dokumentarfilm om de menneskelige konsekvenser af klimaforandringerne. Her mødes de i en email-samtale om fortid og fremtid for miljøet i udviklingslandene i et globalt perspektiv.

Kære Tom,

Nu er der gået et par år siden "Når tilbud dræber". Er det dit indtryk, at der sker noget på miljøfronten? Med andre ord: er virksomheder som Jysk og Indiska blevet mere bevidste om miljøhensyn de senere år?

Eller er det den håbløse kamp, du fører?

//Jannie

Ja, jeg tror bestemt ikke, at mit arbejde er nyttesløst.

Ellers var jeg heller ikke journalist.

Helt overordnet er jeg skeptisk overfor de nye trends i erhvervslivet om f.eks. Corporate Social Responsibility (CSR). Hvorfor er det overhovedet nødvendigt at markedsføre sig som en ansvarlig virksomhed? Selvfølgelig er de det. Ellers lå de jo ikke her i Danmark og Sverige.

Det er mit klare indtryk, at både Jysk, ICA og Indiska fik sig noget af en overraskelse, da de så, hvordan produktionen af deres tekstiler i virkeligheden fandt sted.

De var - som så mange andre i den globale handel - blevet forsikret om, at alt var i skønneste orden hos deres leverandører.

Problemet opstår jo i virkeligheden først, når selskabernes egenkontrol svigter. At de ikke kan holde, hvad de lover. Med et smart udtryk hedder det: "Walk your talk". Altså gør, hvad I siger (og hvad I lover forbrugerne/offentligheden).

Man kan jo ikke forvente, at fabrikker i udviklingslandene med et snuetag kan indføre, hvad man kunne kalde for "Dansk Standard" - men så lad være med at udstede den slags garantier, hvis man ikke har fuldstændig styr på produktionskæden.

Konkret kan jeg jo ikke garantere, at Jysk, ICA og Indiska

nu har "ryddet op", men at dømme efter, hvilke initiativer de iværksatte efter udsendelsen, må der være tale om ganske omfattende forbedringer. For eksempel er Indiska i tæt kontakt med den arbejdsmediciner, der medvirkede i udsendelsen, ligesom de jævnligt afholder møder med bl.a. ILO om arbejdsforholdene i Indien.

Nu er det så op til os journalister at efterprøve dette. Og det gør vi naturligvis også på et eller andet tidspunkt. Og vi kommer ikke på anmeldte besøg, som det viste sig, at nogle af selskaberne havde gjort.

For mig har den største forskel - og succes, hvis jeg må være så ubeskedent - dog været, at Cheminova (aktionærerne og bestyrelsen) besluttede, at man ved udgangen af 2009 vil have udfaset samtlige af de farligste sprøjtegifte i alle udviklingslande.

I en verden, hvor titusinder begår selvmord ved hjælp af pesticider, og i en verden, hvor vi gennem adskillige år har

Lotte la Cour

eksporteret livsfarlige sprøjtegifte til fattige lande, som vi for længst har forbudt i vores del af verden, er Cheminovas beslutning formentlig den, der har gjort den største forskel for flest mennesker og for miljøet.

Tak for dine svar Tom. Det er interessante overvejelser, du gør her. Jeg tror personligt også, at man må være skeptisk overfor CSR - det virker oftest som branding frem for virkelige fremskridt.

På den anden side ville det jo være svært for journalister og andre at kræve virksomhederne til ansvar, hvis ikke de gennem CSR lovede, at forholdene er i orden?

Ja, det er rigtigt. Men det gør de jo alle sammen (stort set). Man kan sige, at dem, der ikke har vedtaget en CSR eller andet, kan vi jo ikke kritisere. For de har jo ikke lovet os noget.

Så vil jeg gerne spørge: synes du, at der skal være internationale retningslinjer om eksempelvis miljøforhold, og er det i så fald realistisk, at de bliver overholdt? Eller er det de enkelte virksomheders ansvar at overholde de CSR-retningslinjer, de selv formulerer og ikke en millimeter mere?

Svalerne er jo eksempelvis en del af Fair Trade Danmark og vi sælger produkter mærket Fair Trade. Er det vejen

frem for at sikre, at arbejdere i u-lande ikke bader i syre?

Det kan du se i vores nyeste dokumentar om den internationale te-industri :-)

Men nej. Det skal ikke være sådan, at virksomhederne begynder at overtage lovgivernes rolle - hverken her - eller der.

Internationale bestemmelser vil formentlig blive ligeså "fluffy" som en række af de andre konventioner. Se bare på alle de lande, der har tilsluttet sig Basel-konventionen om eksport af farligt affald, og sammenlign det så med elektronikskrottet i Afrika og skibsophugningerne i Bangladesh, Indien og Pakistan.

Alle virksomheder skal naturligvis overholde det enkelte lands lovgivning.

Men hvis deres CSR går videre end f.eks. en national miljølovgivning i Bangladesh, så helt fint med mig. De skal så også bare overholde den. Og det gjorde man som bekendt ikke i Bangladesh, hvor vi afslørede, at Ericsson og Telenor producerede mobil-master under - mildt sagt - grusomme forhold. www.flipthecoin.org

*Fortsættes
side 21*

Virkelighedens Waterworld

Mange af de fattigste bengalere lever årligt med oversvømmelser og erosion som følge af monsunen. De årlige vandmasser tvinger dem til at flygte fra deres hjem jævnligt, og de må gang på gang kæmpe for at finde nye stykker jord eller for at få deres jord tilbage igen.

Af Jannie Møller Hartley

Fotograf: Peter Hartley

DE HAR så lidt, og alligevel mister de alt. Oversvømmelser har i årtier været et velkendt fænomen i Bangladesh, men med stigende vandstande i floder og have over hele verden, er indbyggerne i det store floddelta i Øst mere udsatte end nogensinde. “Vi måtte svømme i sikkerhed med vores hjem i tusinde dele til en anden ø. Men alle vores afgrøder blev ødelagte, og floden tog mange af vores ting og vores dyr,” fortæller Musharraf Kazi om en af de mange oversvømmelser, han har oplevet. Han er omkring 70 år gammel og leder af Kazi-landsbyen på Kazi Para Chor, en ø i det nordlige Bangladesh. Bengalere siger selv om deres land, at det flyder, og der løber lige så meget vand gennem Bangladesh som igennem hele Europa. Det betyder, at tusinder hvert år må flygte med de få ejendele de har, når Monsoon-regnen rammer landet. Musharrafs rynker og solbrændte hud vidner om et hårdt liv på flugt fra de stigende vandstande. Han kigger skiftevis ned i jorden og ud over horisonten ved floden, mens han fortæller om øboernes nomadetilværelse med både oversvømmelser og erosion som følge af vandmassernes årlige hærgen. Varmen er uudholdelig på denne tid af året - Musharraf tørrer sig i ansigtet

med et stykke farverigt bomuld og indikerer med hænderne på en pind i jorden, hvor højt vandstanden stiger. Den lille muskuløse mand kan kun nå det øverste mærke “2004” på pinden med fingerspidserne. “Vandet kommer meget pludseligt. Vi ved det kommer, men aldrig hvor meget og om floderne stiger så meget, at vi må flygte til fastlandet,” forklarer han.

Kampe om land

Bangladesh er med dets 150 mio. indbyggere særligt udsat. Landet er på størrelse med Grækenland, og be-

“Vi må hele tiden kæmpe for rettighederne til vores land”

folkningstætheden ligger i den høje ende på verdensskalaen. Det betyder, at landbrugsjord er knap, og de mange fattige på øer og i andre oversvømmelsesramte områder må kæmpe for at få deres land tilbage, når det dukker op efter vandet igen er forsvundet - dog kan der gå flere år før øerne dukker op og nogle gange kommer de aldrig igen. “Vi må hele tiden kæmpe for rettighederne til vores land. Når landet forsvinder under vandet overgår det til staten, og når det kommer frem igen, efter at regntiden er ovre, så tager de rige

vores land”, fortæller en kvinde fra en landsby uden fra Rajshahi i det vestlige Bangladesh. Jorden, hun taler om betegnes *khasland* og er særlig frugtbar jord, netop fordi den oversvømmes hvert år. Regeringen har vedtaget særlige love, der skal sikre, at jorden overgår til de jordløse, når den dukker frem og kan dyrkes igen, men det er ikke altid lige let for de jordløse at håndhæve deres lovsikrede rettigheder. Organisationen Rulfao, som blandt andet støttes af U-landsforeningen Svalerne, kommer

de jordløse til undsætning og sørger for, at de organiserer sig. Organisationen består af frivillige advokater og organisationens leder Afzal Hussain siger:

“Vi hjælper de fattige med at sagsøge de rige, som stjæler deres jord. De rige lukrerer på oversvømmelserne, men de jordløse bliver nødt til at stå sammen for at få deres rettigheder håndhævet.” I landsbyen Madlas en times tid uden for Bogra møder vi en kvinde, som for kort tid siden tog konsekvensen af den stigende vandstand. Hun er flygtet sammen med sin mand og sine børn fra en af øerne i Brahmaputra floden, da oversvømmelserne for mange gange havde taget alt, hvad de ejede. “Vi var heldige, fordi vi havde familie her i landsbyen og kunne bosætte os her. Men vi har mistet alt, har ingen jord, og vi lever af det brød min mand bager og sælger på markedet,” fortæller hun og retter på sarien, så den dækker lidt mere af hendes mørkebrune ansigt.

Uventet hjælp udefra

Tilbage på øen Kazi Para Chor et par uger senere er vandstanden steget mere end en meter på de få uger, siden vi sidst besøgte Musharraf og øen. Alligevel er der optimisme at spore i kvindernes ansigter, når de henter vand. Og i mændenes råb, når de driver kørerne rundt i en cirkel for at male kornet. Musharraf og de andre 40 familier på øen har nemlig som nogle af de eneste i området fået hjælp til at modstå vandmasserne. En lokal organisation ved navn BNC har hyret en række øboere fra området til at bygge et plateau. Lyden af træ, der bliver savet, græs der bliver skåret og bundet til vægge og tage, overdøver lige netop lyden af frikvarter i den lille skole, øen har til rådighed. Vi er langt væk fra butikker - her er kun græshytter, og til trods for, at øboerne også lever af at fiske, er kun en enkelt båd at se i strandkanten, hvor vandet stiger uge for uge.

For samtidig med bygningen af plateauet må indbyggerne alligevel forberede sig efter bedste evne, så deres huse bliver klar, inden regnen rammer landet, understreger Musharraf. Hullerne i tage og vægge skal dækkes med plastik, og der skal bygges ekstra bambushytter, så geder og køer kan få ly for regnen. Den voldsomme stigning i **“...vi har mistet alt, har ingen jord, og vi lever af det brød min mand bager og sælger på markedet”**

vandstanden medfører erosion og øerne forsvinder stykke for stykke. Store dele falder med et brag i vandet - dog uden at beboerne bliver nervøse af den grund. For som en ekspert siger: “De er vant til det. Det triste er dog, at det skyldes, at de er så fattige, at de ikke kan gøre noget alligevel. De har ikke mulighed for at flygte og bosætte sig på fastlandet,” påpeger Muhammed Abu Hassanat. Han er leder af den lokale NGO, PUP (Pollee Unnyon Prokolpo), der via støtte fra blandt andet Danmark har fokus på at skaffe kvinder arbejde ved at oplære dem i ældgamle broderitraditioner. Han mener, at verdenssamfundet må gribe ind og hjælpe med at bygge diger i Bangladesh. Verdens miljøproblemer, der hovedsageligt er skabt af vestlige rige lande, rammer fattige i eksempelvis Bangladesh, lyder rationalet fra Muhammed. Og øboerne og andre jordløse

kan blot se til, mens vandstanden stiger og deres land forsvinder stykke for stykke. Det værste er, at de aldrig ved, hvornår regnen for alvor rammer, og hvilke dele af den frugtbare jord floden tager. Musharraf kigger ned, mens han ved at tegne i sandet fortæller om alle de forskellige steder, han og de andre familier fra øen har boet gennem tiderne. Med pinden peger han på det sted, hvor plateauet er blevet bygget, og hvor landsbyen nu ligger hævet over resten af den flade sandø. “Nu er vi forhåbentlig i sikkerhed og kan en gang for alle blive, hvor vi er. Men floden stiger, så intet er sikkert og vi må blot vente og se,” lyder det stoisk fra Musharraf.

1991

På DMI fremlægger forskerne Knud Lassen og Egil Friis-Christensen, at der er en tydelig sammenhæng mellem solpletaktivitet og temperaturændringer. På trods af at Knud Lassen og mange andre videnskabsfolk senere har konkluderet, at teorien højst kan forklare noget af stigningen og slet ikke de sidste par årtiers accelererede opvarmning, bruges teorien den dag i dag af klimaskeptikere til at afvise, at mennesket overhovedet har indflydelse på klimaet.

1993

Socialdemokraten Svend Auken bliver miljøminister med stort råderum. I den kommende periode stilles en masse nye vindmøller op, og der sættes stop for udbygning af kulkraft. På den internationale scene er Auken meget markant og foreslår endog meget ambitiøse CO₂-reduktioner.

Bæredygtige byer

Sustainable Cities™ er navnet på en ny global database med best practise cases og viden om bæredygtige byer i hele verden.

SITET **SUSTAINABLECITIES.DK** indeholder viden om bæredygtig planlægning af byer og best practise cases fra byer over hele verden. Database er skabt og redigeres af Dansk Arkitektur Center.

Politikere, arkitekter, byplanlæggere, virksomheder, ngo'er og borgere i hele verden kan gå ind på siden for at få inspiration, lære af hinanden og samarbejde med hinanden for at skabe mere bæredygtige byer i fremtiden. Database indeholder 25 globale cases om bæredygtig byudvikling og vil løbende blive opdateret med flere cases samt et online netværk for arkitekter, byplanlæggere og andre interesserede i byens udvikling.

Reykjavik: Undergrunden opvarmer byen

95 % af alle bygninger i Reykjavik er opvarmet med geotermisk vand. Med deres lave CO2-udslip er Reykjavik i dag en af de reneste byer i verden.

Havana: Urbane køkkenhaver brødføder byen

Havana er i front på verdensplan, når det gælder urbant landbrug. I dag produceres mere end 50 % af landets grøntsager indenfor byens grænser med brug af organisk kompost og simple kunstvandingsystemer.

I slumkvarteret **Kibera** i udkanten af Nairobi er beboere gået sammen og har skabt en bypark, der på en gang leverer toilet- og kompostfaciliteter. Borgerne bruger det nedbrydelige affald til at producere kompost, som de sælger lokalt og skaber dermed indtægter til at vedligeholde park og toiletfaciliteter.

1996

Aksel Wiin-Nielsen - Danmarks højest placerede klimaembedsmand med tidligere top-poster i FN og NATO - lancerer et uhørt hårdt angreb på verdens klimaforskere i Ingeniøren, hvor han anklager dem for at banke en panikstemning op omkring global opvarmning for at opretholde bevillingerne og stillingerne på forskningsinstitutionerne.

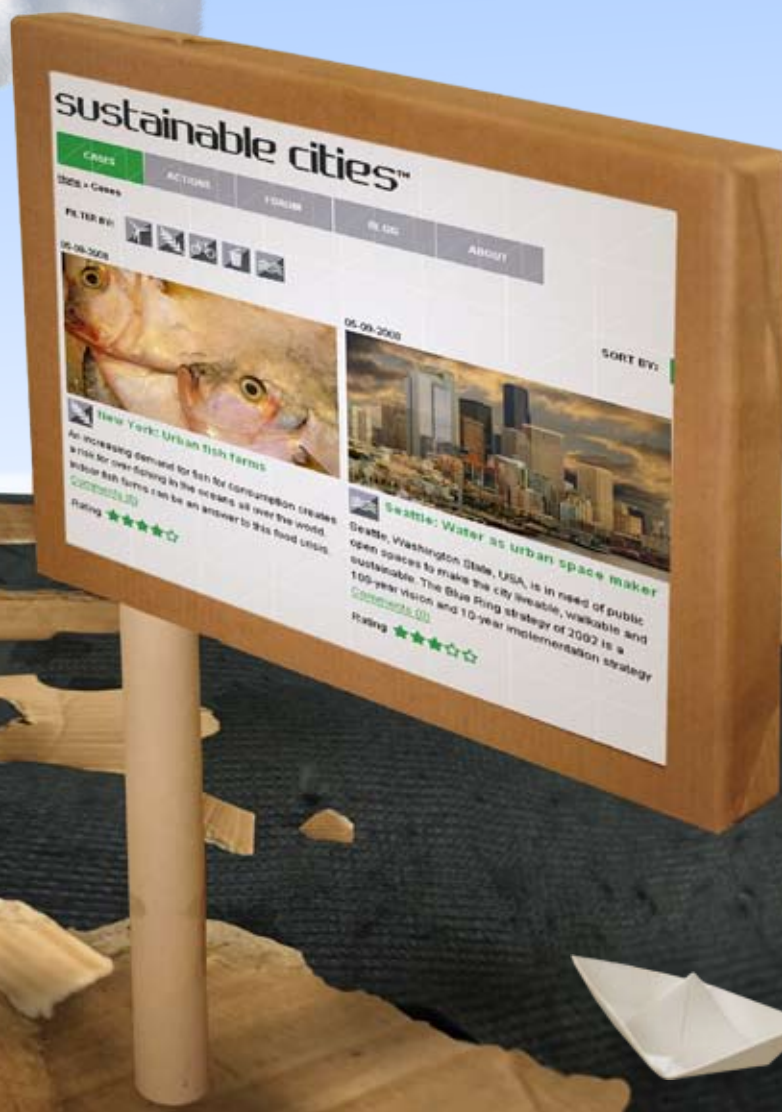
FNs klimapanelts formand, Bert Bolin, bliver rasende over påstanden, og han skriver som svar, at "meget af den mest aggressive kritik kommer fra nogle lobby-organisationer, som støttes af dele af den amerikanske industri med stærke interesser inden for kul- og olieindustrien. Det er dem, som Wiin-Nielsen - om end ubevidst - allierer sig med". Med de ord skaber Bolin uforvarende en martyr i den dengang 71-årige dansker, og sagen bliver den dag i dag bragt frem som eksempel på undertrykkelsen af kritiske synspunkter.

Fire scenarier for fremtidens samfund og miljø

Læs Miljøministeriets rapport, "Fire scenarier for fremtidens samfund og miljø", der giver et bud på sammenhængen mellem samfund og miljø i fremtiden:

<http://www2.mst.dk/common/Udgivramme/Frame.asp?>

<http://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2001/87-7944-702-3/html/indhold.htm>

I stedet for at vise mennesker, der har overlevet naturkatastrofer, som de vises i de fleste medier, vil den fotografiske dokumentarbog *Living in the fringe* vise et mere nuanceret billede af naturelementerne og konfrontere os med folks fortællinger, ansigter og særlige livsstil i disse voldsomme og fascinerende omgivelser. Håbet er, at bogen kan være med til, at eksperter fra internationale hjælpeorganisationer bliver mere bevidste om eksistensen af beboerne på de såkaldte *chars* og at de i stedet for kun at yde humanitær hjælp, vil presse den bangladeshiske regering til en langsigtet politik på området, der sikrer folk rettigheden til jord.

Gilles Saussier

Enig. Helt uvidende spørger jeg så - hvordan er lovgivningen i Bangladesh og Indien, når det gælder de ting, du dokumenterede i "Tilbud, der dræber"? Findes der tilstrækkelig lovgivning? Og mener du, at det er op til danske virksomheder - frem for den indiske regering eksempelvis - at sikre, at disse underleverandører, der er indiske virksomheder, overholder arbejdsmiljøbestemmelser og arbejdsrettigheder?

Lovgivningen i både Bangladesh og Indien forbyder fabriksarbejdere under 18 år, hvis der er tale om fabrikker, hvor der er "running machines" eller farlige kemikalier. Det er ulovligt at udlede urensset spildevand, og det er ulovligt ikke at yde det nødvendige beskyttelsesudstyr til arbejdsde, der kan gøre skade på arbejderne eller som kan være giftigt eller sundhedsskadeligt...

Begge lande har tillige ratificeret ILO-konventionerne.

Problemet er, at begge lande har meget svært ved at implementere lovgivningen i dagligdagen. Dertil er kulturforskelle, kaster og den almindelige hverdag på fabrikkerne meget svær at lave om på kort tid. (Ganske som det var i vesten for et par generationer siden. Længere skal vi faktisk ikke tilbage i tid.)

Når så vores miljøminister møder op i Indien, Kina eller Bangladesh for at brokke sig over, at deres floder forurener verdenshavene, eller at mennesker hugger skibe op under ekstremt farlige forhold, så hiver den lokale miljøminister lovgivningen op og siger:

"Jamen, vi forurener ikke, for det er ulovligt..." Og så kan vores miljøminister rejse hjem med uforrettet sag.

1997

En protokol om reduktion af drivhusgasser vedtages i Kyoto, men kravene i aftalen er beskedne, og nogle af klodens største forurenere mangler: EU skal reducere 8 procent, USA 7 (vælger senere ikke at ratificere aftalen) og Japan 6. Udviklingslandene får ingen forpligtelser. Astrofysikeren Henrik Svensmark fra DMI udgiver sin første artikel om kosmisk stråling og skydække. Han opfinder senere sin egen forskningsgren, kosmoklimatologi, og får efterfølgende sine ideer beskrevet i to populærvidenskabelige bøger, som sælges på hele kloden. Hans forskning er klimaskeptikernes primære alternative teori til, hvorfor klodens temperatur stiger. Svensmarks forskning bliver kraftigt kritiseret af mange klimaforskere for at være enøjet og for at overdrive.

Den blå revolution - i syd og nord

*Tekst og foto af Katrin Aidnell,
miljømedarbejder for de svenske "Svalorna
Indien Bangladesh"
Oversat af Hulda Bæk Hansen*

“IT IS no stretch of the imagination to say that sea-food is to Norway as wine is to France and pasta is to Italy.” Med disse ord indleder Norway Exports sin årsrapport om fiske- og akvakultur 2007/2008. I løbet af 2006 eksporterede Norge fisk og skaldyr til en værdi af 35,6 millioner norske kroner. Norge er i dag ledende på dambrugsområdet i koldt vand og er med sin 21.000 kilometer lange kyststrækning verdens største producent af opdrættet laks.

I juni 2008 deltog Svalorna Indien Bangladesh på et møde i Bergen i Norge om lakse- og rejeopdræt. Mødet blev arrangeret af Norges Miljøvenforbund (NMF), og syv forskellige lande var repræsenterede ved mødet. Opdræt af laks og rejer har mange lighedspunkter. Eksporten er de seneste år øget betydeligt og begge industrier er på kort sigt profitgivende for de lande, der producerer opdrættet fisk og rejer. Men det er ligeledes industrier, der har haft en række negative konsekvenser for miljøet og for de lokale samfunds traditionelle erhvervsliv.

I 70'erne udviklede man idéen om den blå revolution, som skulle øge den globale fødevarereproduktion, mindske hungersnøden og redde verdenshavene fra overfiskeri. Pengene til projektet strømmede ind, og frem for alt udvikledes dambrugsprojekter i Asien. Opdræt af fisk og skaldyr er en

meget gammel tradition i den del af verdenen; forskellen var, at man nu anlagde dambrug i kæmpestore skalaer. Man eksperimenterede ligeledes med opdræt af fisk og skaldyr i koldt vand. Man begyndte allerede at undersøge mulighederne for at opdrætte laks i Norge i 60'erne, da man opdagede, at lakse- og ørredbestanden blev truet af udbygning af vandkraftværker og overfiskeri.

Svalorna Indien Bangladesh har de seneste syv år samarbejdet med lokale græsrodsbevægelser i Bangladesh, som kæmper mod industriel opdræt af rejer. Bangladesh er en af de ti største producenter af tigerrejer i verden. Industrien er vigtig for landets økonomi, men har ligeledes haft ødelæggende konsekvenser for miljøet og det traditionelle jordbrug og fiskeri. De kæmpestore rejefarme er blevet anlagt og misrøgtet på steder, hvor det naturlige miljø bliver ødelagt. Befolkningen, der bor i områder med store rejefarme, fortæller, at det er blevet sværere at fange fisk i floderne, og at deres ris og grønsagsmarker bliver ødelagt af lækende saltvand fra rejebassinene. Rejefarmene har på denne vis udkonkurreret og ødelagt to andre erhverv (landbruget og fiskeriet), som er vigtige for landets økonomi. Dette er gjort uden at kompensere med nye arbejdspladser inden for rejeindustrien og på denne måde bidrage med økonomisk støtte til lokalområdet. Det er sjældent den lokale bonde, der får del i overskuddet fra rejeindustrien - rejefarmene ejes som regel af forretningsmænd eller politikere fra storbyerne. Rejefarmene anlægges ofte i områder, hvor mangroveskoven vokser. Forskere har i flere år arbejdet med at vurdere, hvilken værdi mangroveskoven har i forhold til lokalområdet, både som "dæmning"

Katrin Aidnell - Lakseopdræt i Bergen, Norge

ved kraftige storme, tsunamier og oversvømmelser - og som naturressource, hvor træ, honning, fisk og vildt kan forvandles til penge.

Opdræt af laks i bl.a. Norge har også bidraget med forskellige miljømæssige problematikker. Et af problemerne er, at de opdrættede laks slipper ud af dambrugene og blander sig med den vilde bestand. En opdrættet laks har en anden genetisk opbygning og kan være bærer af sygdomme, som kan udrydde den vilde bestand. Laksebrugene bidrager til lige til overgødning af det omkringliggende vand, og dette har påvirket mange lokale fiskesamfund negativt. I Canada og Alaska har indianersamfund, som tidligere levede af at fiske vildlaks, mistet denne indkomstkilde. Store dambrugsfirmaer, som ikke længere kan finde plads til at opdrætte laks i de nordlige have, er flyttet til Chile, som ikke har en naturlig forekomst af laks i havet. Når de opdrættede laks slipper ud i de lokale farvande, får det alvorlige konsekvenser for det eksisterende økosystem.

Katrin Aidnell - Rejefarm i Bangladesh

På mødet i Bergen diskuterede man mulige løsninger på problemerne med lakse- og rejeopdræt. Som det er i dag, er efterspørgslen på disse to arter meget høj, hvilket ikke giver incitament for industrierne til at ændre deres opdrætsmetoder. For bare få år siden var laks og tigerrejer luksusprodukter. I dag er de på grund af de lave priser blevet hverdagsmad. Vi som forbrugere bør stille os selv det

Katrin Aidnell - Fiskere i verdens største mangroveskov - Sundarbans, Bangladesh - trues af rejeindustrien.

spørgsmål, om det er madvarer, som vi bør konsumere i den udstrækning vi gør i dag. Hvilken værdi har den vilde laks for det norske økosystem og hvad betyder mangroveskoven for Bangladesh's natur? Er vi som forbrugere klar til at betale en højere pris for vildtfanget laks eller grønlandske rejer, for at værne om det globale miljø?

1998

Politolog Bjørn Lomborg skriver sammen med sine studerende fire berømte kronikker i Politiken om *Klodens Sande Tilstand*. Her påstås det, at klagen, "det går dårligt med miljøet", ikke er sand, og at "Drivhuseffekten er yderst tvivlsom". Kronikken slutter med: "Vi efterlader faktisk jorden som et bedre sted at leve, end den var, da vi modtog den. Nyd det". De kontroversielle kronikker har i øvrigt nogenlunde samme pointer som økonomen Julian Simons bog *The true State of the Planet* udgivet i 1994 af den indflydelsesrige ultraliberalistiske tænketank Competitive Enterprise Institute (CEI), som delvist finansieres af Exxon Mobil.

The Global Climate Science Communications Team med folk fra centrale tænketanke og repræsentanter fra Exxon Mobil og Chevron rekrutterer videnskabsfolk til at angribe selve teorien om klimaforandring, fordi man er bekymret over meningsmålinger, som viser at mange amerikanere anser global opvarmning som en stor trussel. Venstres næstformand Anders Fogh Rasmussen kritiserer i et indlæg i Information SR-regeringen for indføre miljøskatter til begrænsning af CO₂-udledningen

Han mener, at det er en kendsgerning, at "naturens selvregulerende kræfter [...] vil begrænse vækstraten for CO₂ i atmosfæren" og argumenterer for, at markedet er bedst til at regulere sig selv vha. handel med CO₂-kvoter i tilfælde af, at der alligevel skulle være noget om snakken.

Alger på Lolland kan hjælpe Bangladesh.

Overalt i verden truer klimaforandringerne med at oversvømme kyster og deltaer, og dermed fjerne livsgrundlaget for millioner af mennesker. Ikke mindst i et fattigt land som f.eks. Bangladesh. Forskere fra tre universiteter, lokalbefolkningen og Lolland Kommune er gået sammen om at finde intelligente løsninger på klimaforandringernes mange udfordringer.

Tekst: Leo Christensen og Kenneth Prehn, Lolland Kommune

Foto: Annette Greenfort/BaSS

SEN SMELTER og havene stiger, men måske er der hjælp at hente i Onsevig Klimapark på Lolland. Her forskes i integreret kystbeskyttelse, der handler mere om alger end om diger. Anbragt de rigtige steder kan store skove af kraftige havalger nemlig give udviklingslandene mange gevinster: det kan bremse vandmasserne og samtidig afgive CO₂-neutral biodiesel.

Derudover kan algeproduktionen skabe arbejdspladser, CO₂-neutrale biobrændstoffer, indtjening af fremmed valuta, indvinding af nyt land samt kystsikring, viser forskningen fra klimaparken.

Algeskove kan bremse vandmasserne

Bangladesh er et godt eksempel på et land, der ikke bare er truet af stigende verdenshave, men også tsunamier, tyfoner og oversvømmelser fra landets store flodsystemer. Med et kæmpestort delta præget af lavt vand har Bangladesh mulighed for at gøre sårbarhed til en styrke og skabe værdifulde symbioser. Arbejdspladser, selvforsyning med

miljøvenlig energi og mulighed for indtjening af fremmed valuta er åbenlyse fordele ved en satsning på algedyrkning og produktion af biobrændstoffer. Desuden vil massive algeskove bogstaveligt talt også kunne bremse og trække energi ud af de vandmasser, som altid har været en trussel mod Bangladesh.

“I bassinerne renses vandet for næringsstoffer og CO₂ ved hjælp af alger”

Alger omdannes til energi

Onsevigs udgangspunkt var stormfloden i Danmark d. 1. november 2006, hvor et ekstremt højvande overskyllede både havn og diger og oversvømmede adskillige huse. Stormfloden var et varsel om, at den eksisterende kystbeskyttelse var ude af trit og helt utilstrækkelig, hvis verdenshavene i løbet af dette århundrede vil stige med op til en meter. Den integrerede kystbeskyttelse omfatter et nyt

Onsevig Klimapark er bare et af flere udviklingsprojekter på Lolland. I havet ud for Onsevig står verdens første havvindmøllepark og ved siden af vindmøllerne er lavet et testområde for udvikling af bølgeenergi. I verdens første brintlandsby Vestenskov får husstandene strøm og varme af brint fra Lollands overskudsproduktion af vind, og ved Holeby er Dansk Solenergi ved at etablere verdens første CO₂-neutrale solcellefabrik.

Disse mange klimapolitiske fyrtårne er en del af Lollands erhvervsstrategi, som om få år vil gøre Lolland til eksportør af knowhow og nøglefærdige løsninger på klima- og energiområdet.

Læs mere på lolland.dk

Algedyrkning har været kendt i tusindvis af år, primært til menneskeføde. Nye undersøgelser viser, at en lang række alger, der lever i såvel ferske som salte miljøer, også kan anvendes til energiformål og fremstilling af halvfabrikata til industrien på linie med en række produkter, der i dag fremstilles af den petrokemiske industri.

Alger kræver næringsstoffer, CO₂ og lys for at vokse. Fælles for algerne er, at de ved fotosyntese omsætter CO₂ til sukker- eller oilelignende forbindelser. Fælles er også, at de gror langt hurtigere end biomasse, der dyrkes på land. Under de rette omstændigheder giver alger en tilvækst af biomasse på op til 30 gange mere end eksempelvis korn.

fremskudt dige, men det mest interessante er bassiner bag det fremskudte dige. Her skal der dyrkes alger i opsamlet ferskvand fra oplandets markdræn.

I bassinerne renses vandet for næringsstoffer og CO₂ ved hjælp af alger. Det rensede vand kan efterfølgende ledes ud i havet eller bruges til vanding af marker i tørre perioder. Algerne omdanner solens stråler til energi, der kan frigøres, når de udnyttes i biomasseanlæg og således blandt andet raffineres som CO₂-neutral biodiesel.

En lang række u-lande har perfekte forhold til dyrkning af alger. De har sol og varmt havvand, der indeholder både næringsstoffer og CO₂. Nogle lande har store flodsystemer og eksisterende akvakulturer i form af fiskedamme og muslingefarme. De har også masser af arbejdskraft, som uden specielle forudsætninger eller uddannelse vil kunne arbejde med dyrkning af alger. U-landene har ofte også lange perioder med tørke, hvilket betyder, at de kan soltørre algerne og dermed skabe et eksportprodukt af høj værdi i form af biobrændstof.

“Nogle lande har store flodsystemer og eksisterende akvakulturer i form af fiskedamme og muslingefarme”

Algerne kan få stor betydning for fremtidens energiproduktion, fordi de med fordel kan erstatte de fødevarer - typisk majs, korn eller roer - som har været brugt i førstegenera-

rationsanlæg til produktion af biobrændstof. Dermed kan algerne fjerne et reelt problem for udviklingen af nye biomasseanlæg til såvel energi- som halvfabrikata.

På sigt er det sandsynligt, at alger kan bruges til kystbeskyttelse og -regulering. Specielt store alger, som den amerikanske brunalge, der er meget kraftig og kan blive op til 30 meter lang. Udover at være velegnet til energiproduktion kan den også bruges til at lægge en dæmper på høje bølger.

Der er langt fra Bangladesh til Lolland, og man kan næppe sidde på bolværket i Onsevig og ordne alverdens problemer. På den anden side kan det ikke udelukkes, at demonstrationsanlægget i Onsevig de kommende år kan give nyttige svar på flere af verdens største udfordringer: sult, fattigdom, iltsvind, reduktion af CO₂ og klimatilpasning.

2000

Bendt Bendtsen fra Det Konservative Folkeparti udtaler til Ekstra Bladet: “Jeg er da godt klar over, at der er noget CO₂-udslip i det, at man bygger flere motorveje, men det opfatter jeg ikke som forurening. Øvre på Fyn stopper de CO₂ ind i drivhusene, du! Og så får de 20 procent flere tomater”.

2001

FNs klimapanel, som består af et overvældende stort antal anerkendte klimaforskere fra hele verden, fejrer stort set enhver tvivl af bordet: De globale klimaforandringer er menneskeskabte.

Bjørn Lomborgs bog *The Skeptical Environmentalist* (Verdens Sande Tilstand) får en overstrømmende modtagelse af den internationale presse, men modtagelsen fra størstedelen af den videnskabelige verden er voldsomt kritisk.

I slutningen af året overtager Venstre og de konservative regeringsmagten herhjemme og indleder det, der senere af oppositionen kaldes “de fem spildte år”. Miljøstrategien er en afslutning på en 30-års periode, hvor der i Folketinget i store træk havde været konsensus om en ekspansiv miljøpolitik. Den største personaleafskedigelse i statens historie med næsten 250 fyringer allerede i første hug bliver senere kendt som “miljømassakren”.

Klimaforandringerne handler om menneskerettigheder

De rige lande overtræder millioner af menneskers rettigheder ved ikke at tage klimaforandringerne alvorligt, lyder det i en ny rapport fra Oxfam.

Af Majken Krogh

KLIMAFORANDRINGERNE KAN føre til den største overtrædelse af menneskerettigheder i det 21. århundrede. De ansvarlige er de vestlige lande, de rige, der ikke gør nok for at forhindre klimaforandringerne i at gå ud over verdens fattigste. Omtrent sådan lyder den barske konklusion fra Oxfams nyeste rapport om klimaforandringer og menneskerettigheder. Menneskerettigheder bør sættes i hjertet af klimaforhandlingerne, mener Oxfam. "Menneskerettighedsprincipper giver et alternativ til den antagelse, at alt - fra kulstof til underernæring - kan prissættes, sammenlignes og handles. Menneskerettigheder er moralske krav hver person har til det essentielle ved livet - såsom mad, vand, bolig og sikkerhed - lige meget hvor mange eller hvor få penge og dermed hvor stor magt, de har," understreger Oxfam i rapporten.

"...menneskerettighedsperspektivet har sin berettigelse i debatten om klima"

Oxfam-rapporten bygger på beregninger fra blandt andet FN's klimapanel og WHO om konsekvenserne af klimaforandringerne. Og prognoserne er skræmmende: 50 millioner flere mennesker er i fare for at lide af hungersnød i 2020 som en konsekvens af klimaets forandringer. Malaria, fejlernæring og diarre er sygdomme, som vil sprede sig på grund af oversvømmelser og ændrede temperaturer, og flere hundrede tusinder vil hvert år rammes af disse sygdomme som en direkte konsekvens af klimaændringerne.

Hjælp til bæredygtig udvikling

Ekspert i klima og medarbejder for Verdensnaturfonden (WWF) John Nordbo er enig i, at menneskerettighedsperspektivet har sin berettigelse i debatten om klima. Han tilføjer, at udvikling og tilpasning til klimaforandringerne ikke kan eller bør adskilles.

Oxfam er en international hjælpeorganisation, som er en sammenslutning af tretten forskellige nationale NGO'er, der arbejder globalt for at afhjælpe fattigdom og skabe en mere retfærdig udvikling i verden; herunder arbejdes med indflydelse, rettigheder og retfærdighed for fattige og minoriteter i omkring 100 udviklingslande. Organisationen opstod i England i 1942. Læs mere om Oxfam og find rapporten 'Climate Wrongs and Human Rights, putting people at the heart of climate-change policy' på www.oxfam.org

"Det vil være absurd, hvis verden ikke anerkendte udviklingslandenes behov for udvikling som værende en præmis i de her forhandlinger," siger John Nordbo. "Udviklingslandene kan ikke bare nedbringe deres CO2-udslip uden hjælp til en form for bæredygtig udvikling. Det vil svare til, at de skulle sætte verden i stå, for at vi kan fortsætte med at svine," understreger John Nordbo. Oxfam-rapporten understreger ligeledes, at der må følge penge med, når vi kræver miljørigtig udvikling af udviklingslandene. Det er de rige landes ansvar, at der er en nødvendig finansiering af eksempelvis lavkulstof-teknologier i udviklingslandene, står der i rapporten. Over de sidste 20 år har deres bidrag til klimafonde, der er øremærket ny teknologi, været på gennemsnitlig 437 millioner dollars årligt. "Vesteuropæere brugte ti gange så mange penge sidste år på at købe støvsugere," lyder det fra Oxfams rapport. Og der er ikke kun brug for penge til miljøvenlig teknologi. Der skal også penge til tilpasning til miljøforandringerne, eksempelvis katastrofeberedskab i områder, hvor man kan forvente oversvømmelser på grund af vandstigninger. Igen lever de rige lande langt fra op til den nødvendige finansiering, mener Oxfam.

Der skal handles nu

Finansieringen er ikke det eneste område, der halter, når der skal tages fat i problemets kerne, mener både Oxfam og John Nordbo. Den globale temperaturstigning er på vej til at overstige selv de mest pessimistiske forudsigelser.

Fattige indbyggere i Haors-bassin-erne er kun sikret arbejde i landbruget i den begrænsende tørkeperiode, hvor de arbejder med at pløje og høste. Resten af året er størstedelen af de fattige uden job, da beskæftigelse i indlands-fiskeri er gået tilbage på grund af overfiskeri, miljødegradering og udefrakommendes overtagelse af fiskepladserne. Mange er dermed afhængige af naturens ressourcer for at overleve. Som en sidste udvej er nogle nødsaget til at drive krybskytteri til eget forbrug eller salg.

Gilles Saussier

Beregninger fra FN's klimapanel har vist, at en temperaturstigning på mere end 2 grader vil skabe enorme ændringer i hele verden, som vil blive svære at tilpasse sig til. Fortsætter vores CO₂-udledning med samme fart som nu, når vi imidlertid en temperaturstigning på over fire grader i løbet af dette århundrede.

Det betyder altså, at vi skal handle nu, påpeger John Nordbo, og han understreger, at EU langt fra trækker læsset. Der skal meget mere til, end de nuværende aftaler lægger op til. Det er eksempelvis slet ikke godt nok, at de europæiske aftaler bygger på, at EU-landene kan købe sig fra at reducere egne udslip, påpeger han.

“I vores del af verden har vi været hoveddrivkraften, der har skabt det her problem...”

“I vores del af verden har vi været hoveddrivkraften, der har skabt det her problem, så må vi også blive hoveddrivkraften, der løser det,” siger John Nordbo.

Og det kræver altså en mærkbar reduktion af CO₂-udslippet, hvilket Oxfam også konkluderer. Det kræver internationale såvel som nationale klare målsætninger. Og netop nu, og frem til topmødet i København, er chancen der for at få langtidsholdbare aftaler i hus, pointerer Oxfam i rapporten.

Deltagelse og ejerskab

For at sikre, at disse aftaler samt tilpasningsstrategier bedst muligt inkluderer hensyn til verdens fattigste, kommer Oxfam med en række anbefalinger, blandt andet at menneskerettighedsperspektivet skal styrkes ved at fokusere ekstra på sårbare grupper: kvinder, børn og minoriteter, hvis stemme sjældent høres i debatten. Disse grupper rammes oftest hårdest af forandringer i klima og temperaturer.

Her er deltagelse og ejerskab også nøgleord: Bæredygtige aftaler om blandt andet miljøvenlig udvikling kræver involvering af alle parter for at sikre langtidsholdbare løsninger. Det betyder helt konkret, at de rige lande ikke må pådutte udviklingslandene diverse målsætninger om reduktion af CO₂-udslip og bæredygtighed, uden at inddrage dem i løsningsforslagene. EU har netop taget initiativ til en klimafond, der skal øremærkes tilpasning til forandringerne i udviklingslandene. Men dette sker uden at give udviklingslandene den afgørende rolle i at beslutte, hvordan pengene skal bruges, kritiserer Oxfam.

2002

Det amerikanske miljøministeriums årlige rapport til FN's klimapanel indeholder lange henvisninger til en ellers tilbageholdt rapport fra Clinton-administrationens tid ved navn: National Assessment on Climate Change. Den censurerede rapport handler om, hvordan USAs regioner specifikt vil blive berørt af global opvarmning, og omtaler tørker i midtvesten, oversvømmelser i Florida, vandmangel i Californien. Konkrete katastrofer, der måske kunne få amerikanerne til at kræve handling mod global opvarmning. Pga. dette havde CEI - som mente at rapporten var klassisk "junk science" - været med til at få den stoppet ved at lægge sag an mod Bush-administrationen.

VK-regeringen opretter Institut for Miljøvurdering, som også bliver kaldt et "lomborgsk institut", da profil og direktørstillingen er skræddersyet til Bjørn Lomborg, på trods af, at han er under anklage for videnskabelig uredelighed. Den konservative økonomi- og erhvervsminister Bendt Bendtsen aflyser tre planlagte havvindmølleparker og udtaler til Børsen: "Vi er dybt bekymrede over de samfundsmæssige omkostninger og vores konkurrenceevne, hvis vi fortsætter udbygningen af den vedvarende energi". Tilskud til bølgekraft og solenergi fjernes, og regeringen overvejer ikke at ratificere Kyoto-aftalen, hvis Danmark ikke får indrømmelser.

Tre hurtige til udviklingsminister Ulla Tørnæs

Hvorfor er det vigtigt at integrere miljøhensyn i udviklingsbistanden/udviklingsarbejdet?

Klimaforandringerne er et faktum og de står ikke til diskussion. Det står måske - i en vis udstrækning - til diskussion hvad de præcist skyldes. Men ikke at de er der. Det er ligeledes et faktum, at klimaforandringerne rammer befolkningen i ulandene hårdest. Det skyldes, at befolkningen i ulandene i langt højere grad lever direkte af jorden end vi gør i rigere dele af verden. Langt størstedelen af Afrikas befolkning lever af små subsistenslandbrug - dvs. at de hiver deres daglige overlevelse direkte op af jorden hver dag. Ligeledes hiver de deres daglige drikkevand op af en

brønd, hvorfor deres liv og overlevelse kan trues på ganske kort tid, hvis brønden f.eks. oversvømmes. Derfor skal vi tænke klimaforandringerne ind i

“...de fattige lande rammes så hårdt af klimaforandringerne uden at de selv har bidraget særligt meget til problemet”

alle former for bistand. Så vi sikrer, at infrastrukturprojekter tilrettelægges, så de tager højde for klimaforandringer (f.eks. vejbyggeri i områder, der rammes af hyppige oversvømmelser); så vi sikrer, at vores landbrugsprogrammer tager højde for, at det måske er

andre typer afgrøder, der med fordel kan dyrkes på grund af klimaforandringer; så vi tager højde for, at brøndene graves dybere i områder, der trues af ørkenspredning osv.

Hvad mener du om, at Klimatopmødet i København delvis finansieres af u-landsbistanden?

Jeg synes, det er rimeligt, at vi bruger en lille del af vores u-landsbistand på at finansiere en del af et sådant klimatopmøde. En del af pengene går jo til at finansiere de fattige landes deltagelse i de mange møder, så vi sikrer os, at deres stemme bliver hørt. Netop fordi de fattige lande rammes så hårdt af klimaforandringerne uden at de selv har bidraget særligt meget til problemet.

Halima Khatun bor på øen Nijumdwp ved munden af Meghna-floden ved den Bengalske Bugt: "Jeg er 70 år. Jeg blev født på Char Amanullaj ved Hatiya. Jeg bliver kaldt *Kaora Buri*; Damen af Kaora-træet, fordi jeg overlevede cyklonen i 1991 ved at klamre mig til et kaora-træ. Min mand var jordløs. Han slog sig ned i Nijumdwp i 1962. Da jeg kom til øen, var der kun 22 familier; som boede her fast. Vi levede af at fiske og dyrke jorden, og måtte gemme os for Skov Departementet."

I øvrigt er der ikke noget odiøst i, at en del af vores ulandsbistand bruges til at finansiere, at der bliver arrangeret store internationale møder. Ulandsbistand er jo ikke kun de penge, der overføres fra eksempelvis Danmark til et udviklingsland. Det er bestemt også vores løbende arbejde for at blive bedre til at tilrettelægge ulandsbistand - både herhjemme og i tæt samarbejde og koordination med andre donorer. Vores bistand bliver meget mere effektiv, når vi samarbejder med andre lande. Men selvfølgelig koster det noget at mødes internationalt og i det hele taget at drive en bistandsorganisation. Men det er bestemt noget, der kommer de fattige til gode, at vi til stadighed søger et tættere og tættere samarbejde landene imellem.

Hvad er de største udfordringer i udviklingsarbejdet i forhold til at nå 2015-målene?

I øjeblikket er jeg lidt bekymret for om finanskrisen vil omsætte sig i en længevarende økonomisk krise, som kan få nogle lande til at prioritere ulandsbistanden til de fattige lavere. Det ville være overordentligt kritisk - og særligt i en situation hvor langt de fleste lande selv forud for krisen var meget langt fra at leve op til deres løfter om øget finansiering. Kun Danmark og 4 andre lande i verden lever i dag op til vores løfte til FN om at give mindst 0,7 pct. af bni i bistand. Den danske bistand vil til næste år ligge på ca 0,82 pct. af bni - det svarer til ca 15 mia. kr.

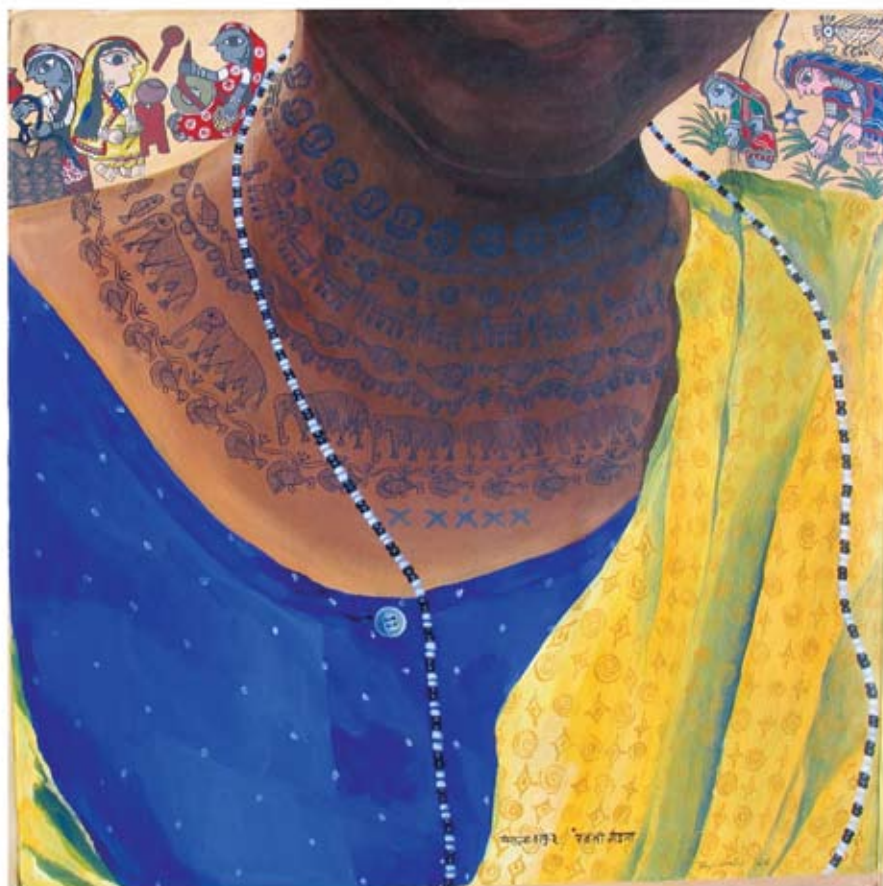
Gilles Saussier

Derudover frygter jeg, at Afrikas fattigdomsproblemer indenfor ganske få år spreder sig til andre sfærer og regioner. Altså at problemerne eskalere og bliver langt mere komplekse. Globaliseringen har betydet, at fattige afrikanere i dag udmærket er klar over, at livet kan se anderledes ud. Det kan - forståeligt nok - lede til frustrationer, som kan tage form af illegale flytningstrømme, radikalisering, konflikter, grænseoverskridende kriminalitet osv. Dette kan ske, hvis vi ikke lykkes med at ændre noget af vores fokus i det internationale bistandsarbejde. Vi skal fremover have mere fokus på jobskabelse og økonomisk vækst i ulandene, så netop de arbejdsløse unge får et håb om at kunne forsørge sig selv og

skabe en fremtid. Derfor har vi - med den danske statsminister i spidsen - nedsat en international Afrikakommision, som skal arbejde målrettet på at få skabt arbejdspladser i Afrika.

Omvendt kan man sige, at Afrikas stigende strategiske betydning (natur- og energiresourcer samt det faktum, at mange rige lande frygter radikalisering og flygtningestrømme) kan få flere rige lande til at indse, at de selv har en interesse i et stærkt samarbejde med Afrika om at få kontinentet på fode.

Kunsten at forene lokale realiteter og globale spørgsmål

*Interview med
Tayeba Begum Lipi,
billedkunstner fra Bangladesh*

Af Owen Beuchet

JEG MØDER Lipi på Lopppegalleriet på Christiania, hvor hun har fællesudstilling med kunstnere fra Nepal. Lipi er fra Bangladesh og en af sit lands mest prominente samtidskunstnere. Sammen med sin mand har hun stiftet organisationen Britto Arts Trust. Den arrangerer både lokale og internationale workshops forskellige steder i Bangladesh. Her skaber den en platform, der tilbyder alternativ kunstpraksis for landets unge kunstnergeneration. Der arbejdes på flere niveauer: dels på samarbejde med lokale håndværkere med fokus på det traditionelle kunsthåndværk - og dels på performances og fællesprojekter med udenlandske kunstnere. Lipi bor i Dhaka, hvor hun blev uddannet på kunstakademiet i maleri; men tyngdepunktet i hendes kunst har også

været grafik og installation. Hendes miljøinteresse er af tidlig dato, og allerede for 15 år siden slog dette igenem i hendes kunst.

“Mit værk er så knyttet til mit liv, at miljøspørgsmålet naturligt afspejles i mit arbejde” siger Lipi, der tilføjer at det også indtager en vigtig plads i hendes fortælling om sine malerier og

installationer.

Når hun taler med sit lands kunstnere - både jævnaldrende og den yngre generation - understreger hun, at de skal være bevidste om, hvilke materialer, de arbejder med. Nogle materialer - f. eks. plast og opløsningsmidler - helt bør undgås, da de både kan skade kunstnerens eget helbred og det om-

liggende miljø. I stedet sporer hun dem ind på bæredygtigt genbrug og anvendelse af miljørigtige organiske materialer.

Sin viden om miljøspørgsmål har hun for en stor del opbygget gennem sit samarbejde med nogle af de utallige miljø-NGOer, der arbejder i området.

Som kunstner og nogle gange som medlem fik hun nemlig muligheden for at samarbejde med udenlandske frivillige. I nogle tilfælde blev de tætte venner, hvilket førte til, at hun deltog i diskussioner om, hvordan NGOernes arbejde ville kunne bidrage bedst til landets miljø og befolkning. Hun kunne desuden følge projekter i deres helhed og mærke de positive resultater.

“...Mit værk er så knyttet til mit liv, at miljøspørgsmålet naturligt afspejles i mit arbejde”

Med de svenske Svalorna har hun arbejdet på et projekt i Sundarbans - den store mangroveskov - hvor der udvikles dambrug og rejeopdræt. Her skabte hun land art-værker knyttet til de sær-

lige miljøproblemer, der opstår i forbindelse med disse virksomheder. Situationen er nemlig den, at skoven bliver ødelagt, vandet forurenet og medarbejderne i dambrugene og ved rejeopdrættet påføres sundhedsproblemer. Lipi fremhæver, at der er to væsentlige faktorer, der stiller sig i vejen for

effektiv miljøbeskyttelse. Den første er landets egen regering, der på grund af Bangladeshes ekstreme fattigdom prioriterer den erhvervsudvikling, der på kort sigt giver størst økonomisk afkast uden at medtænke miljøet, hvilket betyder, at lokale private investorer ikke sætter penge af til miljøbeskyttelse.

Den anden er de tekstilfabrikker, der finansieres af internationale virksomheder. Her står de lokale arbejdsløse i kø for at få job, og desværre er der ikke endnu et alternativt erhvervsvalg til disse i enhver henseende sundhedsfarlige arbejdspladser. Disse fabrikker sender nemlig urensede spildevand ud i omkringliggende søer og floder. Burigangafloden i Dhaka er gennem de sidste 10-15 år blevet mørkplumret af udledte farvestoffer, beklager Lipi.

“Bangladesh er ikke så langt væk. Hvis

der sker noget i et lille område, vil det få konsekvenser for hele verden. Nu eller senere vil det bidrage til de globale miljøproblemer - se bare på den globale opvarmning !”

Hver enkel borger burde tænke på miljøbeskyttelsen, inklusive kunstnerne, da regeringen ikke kan lave det hele selv, bemærker Lipi. Hun har iagttaget, at der er et voksende fokus på miljøet i hendes land, men hendes frustrationer brænder tydeligt igennem, da hun siger “Vi ved ikke hvordan vi kan fortælle om vores miljøproblemer til hele verden”. Med optimisme konkluderer hun, at mange blandt det bangladesiske kunstneriske fællesskab dog tænker på, hvad de kan gøre.

2004

Bjørn Lomborg kommer på Time Magazines liste over verdens 100 mest indflydelsesrige mænd pga. bogen Verdens Sande Tilstand. “Han er måske miljøbevægelsens Martin Luther”, siges det. Bjørn Lomborgs betydning, for at der ikke bliver gjort mere for at begrænse drivhuseffekten, bliver hermed anerkendt.

Fysiker Henrik Svensmark får - midt i en nedskæringsperiode og uden om alle uafhængige instanser - en specialbevilling af VK-regeringen til at forske videre i, om det mon nu ikke bare er solen, der er hovedårsag til klimaændringerne, og det derfor ikke er så nødvendigt at bruge penge på at bremse dem. En i forskerkredse højst usædvanlig bevilling, netop fordi den forventes at give et bestemt resultat.

I perioden 2001-2004 forsøger VK-regeringen at censurere og udskyde udgivelser, der advarer om menneskeskabt global opvarmning.

Meteorologerne fra DMI bliver instrueret i at give “en balanceret præsentation”, hvilket i praksis betyder, at Svensmarks solpletteori skal nævnes i stort set samme åndedrag som de videnskabelige kendsgerninger om drivhuseffekten.

Gilles Saussier

Det globale dilemma

Af Lone Eskesen

LØBET AF 1980'erne oplevede verden en serie miljøkatastrofer, som for alvor åbnede vores øjne for miljøproblemernes globale karakter. Her kan nævnes giftudslippet i 1984 fra Union Carbides pesticidfabrik i byen Bhopal i Indien, hvorved 3.800 mennesker blev dræbt og 200.000 fik livsvarige men. I 1984-85 udløste tørken i Sahelbæltet i Afrika syd for Sahara en hidtil ukendt hungerskatastrofe og i 1986 var der en eksplosion i en reaktor i Tjernobyl i Ukraine, hvorved radioaktivt nedfald blev spredt ud over store dele af Europa.

Brundtlandrapporten

Samtidig med disse menneskeskabte katastrofer opstod en økonomisk krise, især i Afrika. For at finde en løsning på disse kriser nedsatte FN Brundtlandkommissionen, opkaldt efter den tidligere norske statsminister Gro Harlem Brundt-

land. Kommissionen bestod af 21 medlemmer fra hele verden og arbejdede uafhængigt af FN og regeringerne.

I 1987 kom en rapport på baggrund af kommissionens arbejde. En meget vigtig konklusion var, at livsstil og miljø hænger snævert sammen. Sultne, fattige mennesker ødelægger verdens miljø, fordi de ikke har nogen alternativer til at udnytte de ressourcer, de kan få adgang til. Mætte, rige mennesker ødelægger verdens miljø, fordi deres livsstil lægger for stort et pres på verdens samlede ressourcer. Til løsning på disse problemer blev begrebet 'bæredygtig udvikling' lanceret. Målet for denne udvikling skulle være at opfylde de fattiges basale behov og samtidig finde en ny og mindre ressourcekrævende udviklingsvej for de rige. Rapporten definerer begrebet bæredygtig udvikling som en udvikling, der opfylder de nuværende behov uden

2005

Det afsløres, at ansatte på US Global Change Research Program i perioden 2002 og frem var blevet tvunget til at fordreje rapporter - i retning af at skabe tvivl om effekten af den menneskeskabte klimaforandring - af chefen for Det Hvide Hus miljøkontor Phil Cooney (senere ansat i Exxon Mobil). Ud af 279 klimavidenskabsfolk havde næsten halvdelen oplevet at blive presset til at fjerne referencer til "global opvarmning" eller "klimaforandringer".

På FN-klimatopmødet i Montreal tales om "historiske fremskridt" - verden bliver enig om at genstarte forhandlingerne om fremtidens klimaaftale. Det bliver lettere at få gang i projekter, hvor rige lande investerer i vindmøller, rørgrensning eller anden miljøteknologi i den fattige del af verden, og relativt velstående udviklingslande som Kina, Brasilien og Sydafrika indvilger i at komme med forslag til, hvordan de også kan være med til at bremse den globale opvarmning. Sidst, men ikke mindst, er USA for første gang tøet en smule op og går med til "dialog om samarbejde om at takle klimaforandringer".

Fotografiene fra "Living in the fringe" drager en symbolsk parallel mellem de konstant skiftende landskaber i randområderne af det Bangladeshiske delta og de rynker og linjer, som livet har aftegnet i ansigtet på de ældste indbyggere. De mange nærbilleder illustrerer til fulde Gilles Saussiers opfattelse om, at "linierne i deres ansigter forsyner os med det måske eneste virkelige kort over områderne".

at bringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare. Den erkender, at verdens ressourcer er begrænsede og at forvaltningen af dem er afgørende for fremtidige generationers velfærd.

For at opnå dette mål understreger rapporten, at det er af afgørende betydning, at den økonomiske vækst i både u- og i-lande styrkes, at u-landene får lettere adgang til markederne og at der kommer store kapitaloverførsler til u-landene. Desværre er der ikke siden opnået større økonomisk lighed i verden. Værst ser det ud i Afrika, men også i andre u-lande er fattigdomsproblemerne ekstremt store, hvilket især går ud over de mennesker, der lever af landbrug og fiskeri. De er specielt sårbare over for naturkatastrofer og klimaforandringer. Netop klimaforandringer forårsaget af drivhuseffekten er et problem, som Brundtlandrapporten gjorde opmærksom på. Fossile brændsler, kul, olie og gas medvirker i særlig grad til at øge drivhuseffekten, og i årene efter 1987 har verdens lande forsøgt at nå til enighed om at reducere udledningen af drivhusgasser.

Kyotoprotokollen

Under forhandlingerne om Kyotoprotokollen i 2001 forsøgte man at komme til enighed om en reduktion af udslippene. Det lykkedes kun i begrænset omfang. USA og Australien nægtede at ratificere protokollen. Begge lande hører til

de allerstørste udledere af drivhusgasser. En af ingredienserne i Kyotoprotokollen er CDM, The Clean Development Mechanism, hvis formål er at være med til at forebygge klimaforandringer. Dette kan f. eks. opnås ved, at et land investerer i et projekt, som fører til reduktion af drivhusgasudledningen i et land, som ikke selv har forpligtelsen til at begrænse udledningen af drivhusgasser, det vil sige et u-land. Til gengæld får førstnævnte land lov til at udlede den mængde drivhusgasser, som undgås i kraft af projektet. En

“ En noget dobbeltmoralisk holdning kan man sige, men måske realistisk, når man tænker på, hvor verdens ressourcer befinder sig ”

noget dobbeltmoralisk holdning kan man sige, men måske realistisk, når man tænker på, hvor verdens ressourcer befinder sig. Protokollen træder først i kraft, når 55 lande har ratificeret den; blandt dem skal der være i-lande, som tilsammen stod for 55 % af i-landenes CO₂ udslip i 1990. Det danske udenrigsministerium forpligtede sig allerede i 2003 til at yde 100 millioner kr. til etablering af grønne klimaprojekter under CDM ordningen, hvorved der kan opnås CO₂-kreditter.

2006

Den tidligere vicepræsident Al Gores film *An Inconvenient Truth* har premiere og interessen for klimaet eksploderer - i hvert fald blandt USA's progressive kystbefolkning.

Den såkaldte Stern-rapport udarbejdet af den britiske cheføkonom Nicholas Stern udkommer. Rapporten er den hidtil grundigste undersøgelse af de økonomiske sider af den globale opvarmning. Rapporten advarer om, at en omfattende global økonomisk depression vil blive konsekvensen, hvis der ikke gøres noget ved den globale opvarmning. Rapporten siger, at de økonomiske konsekvenser af at lade stå til i bare et årti eller to endnu vil give risiko for omfattende omvæltninger i den økonomiske og sociale aktivitet i et omfang, der svarer til dem, der knyttede sig til de to verdenskrige og den økonomiske depression i den første halvdel af det 20. århundrede.

Anders Fogh Rasmussen er gradvist ved at ændre holdning til drivhuseffekten bl.a. efter pres fra miljøministeren og efter selv at have set en imponerende klimaindsats i Californien. Ikke mindst er regeringen under indflydelse af meningsmålinger, som viser, at regeringen står med en dårlig sag, hvis den ikke gør noget for at begrænse den globale opvarmning.

Statsministeren sender to gange et forhandlingsudspil om energipolitik retur til transport- og energiminister Flemming Hansen og finansminister Thor Pedersen, fordi det langt fra er ambitiøst nok. Beskeden er, at andelen af vedvarende energi i Danmark skal op på mindst 30 procent i 2025, som Connie Hedegaard ønsker det.

2007

Efter at Finansministeriet har forsinket og udvandet indholdet udkommer VK-regeringens strategi om tilpasning til klimaforandringerne endelig – to år senere end lovet af miljøminister Connie Hedegaard (K). Strategien kritiseres af ingeniører og andre fagfolk for at være ukonkret og ubrugelig.

Det afsløres, at FN's Klimapanel Summary for Policymakers, som er det dokument verdenspressen og almindelige mennesker får kendskab til, er blevet udsat for politisk censur af lande som USA, Rusland og Saudi Arabien. Afsnit om konsekvenser af øget havstigning er blevet fjernet fra forskernes oprindelige oplæg.

2008

VK-regeringen afsætter nye midler til en Lomborg-konference, og Bjørn Lomborg oppebærer i perioden 2007-2012 årlig støtte til sit Copenhagen Consensus Center under Copenhagen Business School.

I Verdensnaturfondens Living Planet Report er danskerne det 4. mest svinende folk i verden. Det skyldes først og fremmest et højt forbrug af kød, men også en al for høj udledning af CO₂ - dels fordi vi ikke har atomkraftværker, og dels fordi der ikke er blevet gjort tilstrækkeligt for at begrænse CO₂-udslippet i det meste af dette årtusinde.

Det Internationale Energiagentur, som ellers er kendt for konservative holdninger, forudser i sin årlige rapport om energiforsyningen, at de globale temperaturstigninger bliver 6 grader og dermed langt højere end antaget af FN's Klimapanel, hvis verdens udledninger af drivhusgasser fortsætter i sin hidtidige takt. Det bliver meget svært at holde sig under en global opvarmning på 2 grader, som er det FN's Klimapanel har fastsat som en kritisk og risikabel grænse at overskride.

Danmarks fremtidige udviklingspolitik

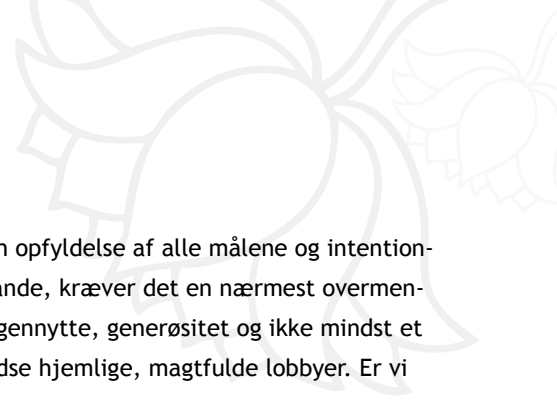
Udviklingsminister Ulla Tørnæs giver i en tale, hun holdt ved Wilton Park konferencen i Sussex i England i 2008, sit bud på en fremtidig udviklingspolitik. Her understregede hun, at klimaforandringer ikke kan adskilles fra andre ud-

“Vi får ingen udvikling uden sikkerhed, vi får ingen sikkerhed uden udvikling og ingen af dem uden respekt for menneskerettigheder”

viklingspolitiske emner. Hun citerede FNs tidligere generalsekretær, Kofi Annan: “Vi får ingen udvikling uden sikkerhed, vi får ingen sikkerhed uden udvikling og ingen af dem uden respekt for menneskerettigheder”. Tørnæs nævner Afrika, som er det kontinent, Danmark nu og fremover i

Gilles Saussier

særdeleshed støtter. Her risikerer 250 millioner indbyggere at blive ramt af mangel på vand i 2020 med deraf følgende hungerkatastrofer og militære konfrontationer. Skal disse ulykker undgås, kræver det store investeringer fra blandt andet Danmarks side, så landenes økonomier bliver mindre afhængige af fossile brændstoffer. Blandt andet skal der investeres i landenes infrastruktur og miljøudvikling. Disse investeringer kan finansieres ved hjælp af CDM. Hvordan dette skal foregå, foreligger der intet om. Af mere konkrete løfter er der løftet om at reducere udslip med 30 % inden 2020 og desuden at fastsætte vort energiforbrug fra vedvarende energikilder til 20 % af det samlede forbrug. På det økonomiske område vil Danmark øge bistanden med 200 millioner i 2009 og inden 2012 vil beløbet stige til 500 millioner til klimarelaterede aktiviteter.

Skal vi nærme os en opfyldelse af alle målene og intentionerne i de enkelte lande, kræver det en nærmest overmenneskelig grad af uegennytte, generøsitet og ikke mindst et stort mod til at trodse hjemlige, magtfulde lobbyer. Er vi klar til det?

Kilder:

“Fra Rio Til Johannesburg”, *Mellemfolkeligt Samvirke & 92-gruppen, 2002*

“Globale udfordringer – miljø, udvikling og sikkerhed”, *Mellemfolkeligt Samvirke, 2001*

Udenrigsministeriets hjemmeside 28. oktober 2008, Ulla Tørnæs’ taler: “Visioner for udviklingsforskningen” og “On climate change and foreign policy”

Tornadoer forekommer over hele Bangladesh, især i perioden fra marts til maj. De opstår når den tropiske varme luft møder den kolde tørre kontinentale luftmasse. Når højtrykket fra jorden stiger mod et højerestående lavtryk, skaber det et enormt altødelæggende sug. Vindens hastighed i en tornado overstiger 140 kilometer i timen og ødelægger alt hvad den passerer.

Peter Hartley

Adresser

Hovedforeningen:

U-landsforeningen Svalerne
Østerbrogade 49
2100 København Ø
Tlf. 35 26 17 47
svalerne@svalerne.dk
www.svalerne.dk

Lokalafdelinger:

Århus
Svalerne i Århus
Rosengade 24, 1. o. g.
8000 Århus C.
Tlf. 86 12 97 01

Odense

Svalerne i Odense
Vindegade 75-77
5000 Odense C
Tlf. 66 14 59 00

Butikker

København

Genbrug og Fair Trade Butik Svalerne
Østerbrogade 49
2100 København Ø
Tlf. 35 42 16 47

Svalernes loppemarked
Nattergalevej 6
2400 København NV
Tlf. 38 86 47 78

Århus

Fair Trade butik Bazaren
Guldsmedegade 8 A
8000 Århus C
Tlf. 86 18 51 11

Fredericia

Genbrugsbutik
Prinsessegade 61
7000 Fredericia
Tlf. 75 91 14 84

Odense

Genbrugsbutik
Vindegade 75-77
5000 Odense C
Tlf. 66 14 59 00

Bliv frivillig

Der er altid plads til nye frivillige hos U-landsforeningen Svalerne. Du kan bl.a. deltage i vores oplysningsarbejde i Danmark, repræsentere Svalerne i NGO-fora, arbejde med sociale og kønspolitiske problemstillinger, deltage i diverse u-landsudvalg, arbejde i Fair Trade- og genbrugsbutikker, og meget mere! Send os en e-mail eller kom forbi kontoret på Østerbrogade 49, 2100 København Ø, til en uforpligtende snak for at høre om alle mulighederne for at blive frivillig hos U-landsforeningen Svalerne.

Tilmeld dig Svalernes nyhedsbrev

Svalerne har fået et elektronisk nyhedsbrev, der kommer en gang om måneden. Har du lyst til at modtage Svalernes elektroniske nyhedsbrev, så send dit navn og e-mail til svalerne@svalerne.dk, så sørger vi for, at du modtager det fremover.

facebook

Bliv ven med U-landsforeningen Svalerne på Facebook
U-landsforeningen Svalerne er med på Facebook-bølgen, så find os & bliv vores ven...

Bliv medlem eller giv et medlemskab til en du kender

Det koster ikke meget at blive medlem af Svalerne og derved bidrage til at forbedre forholdene for de fattigste befolkningsgrupper i Indien og Bangladesh. Samtidig giver det også mulighed for at blive aktiv i en lille idealistisk græsrodsorganisation, hvor der ikke er langt fra tanke til handling. Et almindeligt medlemskab koster 180 kr. om året. For studerende, arbejdsløse og pensionister koster det kun 60 kr. om året. Udover den kontante værdi her og nu har et medlemskab en dobbelt værdi for os. Jo flere medlemmer vi har, desto nemmere er det at få øget støtte fra offentlige kanaler til vores partnere og projekter.

Vil du være medlem, give et støttebidrag eller forære et medlemskab til en du kender, kan du gøre det ved at indbetale beløbet på gironummer +01 800-1774 eller kontakte kontoret på telefon 35 26 17 47